

Kymenlaakson Liitto

KYMENLAAKSON KULTTUURIYMPÄRISTÖJEN TOIMENPIDEOHJELMA

KYMENLAAKSON KULTTUURIYMPÄRISTÖJEN TOIMENPIDEOHJELMA

Kymenlaakson liiton julkaisu B:90

Kymenlaakson liitto
Kotka 1993
ISBN 952-9598-00-9

1. JOHDANTO

Rakennussuojelun rahoitustoimikunnan mietinnössä (Ympäristöministeriön komiteamietintö 1988:12) esitetään, että "lääninhallitusten, seutukaavaliittojen ja maakuntamuseoiden yhteistyönä tarkistetaan nykyiset väliportaan hallinnon suojeluluettelot ja ryhdytään toimenpiteisiin läänikohtaisten rakennussuojeluohjelmien laatimiseksi".

Ympäristöministeriö on eri yhteyksissä esittänyt, että aluetasolla saataisiin koottua eri intressitahoista asiantuntijaryhmä, jolloin rakennussuojelukysymykset voitaisiin ratkaista mahdollisimman monipuolisesti.

20.2.1989 Kymenlaakson seutukaavaliiton kokoonkutsuma lääninhallituksen, seutukaavaliiton ja maakuntamuseon edustajista koottu Kymenlaakson rakennussuojelun asiantuntijaryhmä sopi ensimmäiseksi tehtäväkseen kulttuuriympäristöjen toimenpideohjelman laatimisen ohjauksen.

Kulttuuriympäristöjen toimenpideohjelma on rakennuskulttuurin ja kulttuurimaisemien suojeluun ja säilyttämiseen tähtäävä kannanotto. Se tuo suojelun näkökulman ja tavoitteet yleiseen keskusteluun sekä ympäristöjen ja rakennusten suunnitteluun. Tämän lisäksi tavoitteita tuodaan esille rakennusten omistajille heidän harkitessaan säilyttämis- ja hoitotoimenpiteitä. Rakennusten ja maisemien suojelu ratkaistaan useimmiten kaavoituksen yhteydessä, jolloin kaikki kokonaisuuteen vaikuttavat tekijät ovat esillä - näin myös seutukaavoituksessa. **Kulttuuriympäristöjen toimenpideohjelma tuo siis kokonaisvaltaiseen kaavoitukseen ja suunnitteluun säilyttämisen näkökulman.** Tavoitteena on elävien ympäristöjen vaaliminen.

2. TOIMENPIDEOHJELMAN TAVOITTEET

Kymenlaaksossa on merkittäviä kulttuuriarvoja yksittäisissä rakennuksissa, rakennetuissa ympäristöissä ja kulttuurimaisemissa. Nämä arvot tulee ottaa huomioon entistä laajemmin kaavoituksessa ja rakentamisessa. Rakennuslain alaisessa toiminnassa vaatimuksena on kestävän kehityksen periaate. Lain 34 §:n mukaan kaavoituksessa ja suunnittelussa lähtökohtana on olemassa oleva rakennettu ympäristö ja sen kehittäminen.

Toimenpideohjelman päätavoitteena on Kymenlaakson arvokkaan seudullisen rakennuskannan ja kulttuurimaisemien säilymisen turvaaminen.

Toimenpideohjelmassa osoitetaan rakennetun ympäristön säilymistä turvaavia keinoja. Tärkeimpänä keinona on kaavoitus. Kymenlaakson eri tasojen kaavat tuleekin saattaa kulttuuriympäristöjen suojelun kannalta ajantasalle.

Tavoitteena on myös rakennusten omistajien aktivoiminen säilyttämis-, korjaus- ja suojelutoimiin.

3. YLEISTÄ RAKENNUSSUOJELUSTA

Rakennus- ja ympäristösuojelu on nykyisin käsitettävä koko ympäristön hoitoon liittyväksi, sen ympäristöllistä, kulttuuri- ja rakennushistoriallista jatkuvuuden merkitystä korostavaksi ajatus- ja toimintaperiaatteeksi. Hallituksen esitys rakennussuojelulaiksi 45/1983 määrittelee rakennussuojelun käsitteen: "Rakennussuojelu on toimintaa, jolla pyritään estämään kulttuurihistoriallisesti tai muutoin arvokkaan rakennuskannan purkamisen ja ohjaamaan rakennetun ympäristön muutoksia sellaiseksi, että ympäristön luonne säilyy. Käytössä olevan rakennuskannan säilyttämisellä on huomattava merkitys yhdyskuntien suunnitelmallisessa kehittämisessä. Käyttökelpoinen sekä esteettisesti ja historiallisesti arvokas rakennuskanta on yhdyskuntien eheyden ja monipuolisuuden kannalta pyrittävä säilyttämään."

Henrik Lilius jakaa artikkelissaan Rakennussuojelu ja ympäristön rekonstruointi (Arkkitehti-lehti 7/79 s. 22) rakennussuojelun kokonaisuuden kahteen osaan: hallinnolliseen ja fyysiseen rakennussuojeluun. Molemmat suojelutyypit esiintyvät useimmiten rinnatusten.

Hallinnollinen suojelu tarkoittaa sellaisia toimenpiteitä, joissa lainsäädännön, rahoituksen, kaavoituksen ym. vastaavien keinojen välityksellä pyritään vaikuttamaan konkreettisia ja abstrakteja käyttöarvoja omaavan rakennuskannan suojeluedellytysten parantamiseen.

Fyysinen rakennussuojelu on rakennuskantaan kohdistettuja rakennustoimenpiteitä, joilla rakennussuojelun tavoitteita toteutetaan. Fyysinen suojelu voi olla, joko erityissuojelua (rakennuskannan konkreettiset käyttöarvot) tai kulttuurihistoriallista suojelua (rakennusten ja ympäristökokonaisuuksien abstraktit käyttöarvot).

Konkreettisilla käyttöarvoilla tarkoitetaan rakennetun ympäristön ja rakennuskannan kykyä palvella yhteiskuntaa ja sen kannalta tärkeitä toimintoja.

Abstraktit käyttöarvot ovat rakennettuun ympäristöön ja rakennuskantaan liittyviä rakennushistoriallisia, arkkitehtonisia, kulttuurihistoriallisia ja muita näihin verrattavia arvoja. (Rakennussuojelukomitean mietintö, 1974).

4.SUOJELUTILANNE

4.1Inventointitilanne

Rakennuskulttuuri

Rakennuslain uudistuksilla on haluttu selkeyttää kuntien vastuuta ympäristön hoidosta ja rakennusperinteen säilymisestä. Kuntakohtaisten inventointien tekeminen ja niiden kaikin tavoin jouduttaminen on ensiarvoisen tärkeää. Kymenlaakson alueella näitä inventointeja on tehty vasta muutamissa kunnissa ja nekin ovat puutteellisia. Kaikkia tehtyjä inventointeja ei toistaiseksi ole julkaistu. Jos inventointeja ei ole tehty tai jos niitä ei tunneta, ei kulttuuri- ja rakennushistoriallisesti merkittävien kohteiden huomioon ottaminen kunnan rakennusvalvonnassa ja ympäristön suunnittelussa ole aina mahdollista. Näin tiedon puute aiheuttaa uhkatekijän arvokkaiden rakennusten ja ympäristökokonaisuuksien säilymiselle.

Kymenlaakson seutukaavaliitossa aloitettiin v. 1989 alussa atk-pohjaisen rakennuskulttuurirekisterin luominen. Rekisteriä pidetään yllä maakuntamuseossa. Työtä on suoritettu maakunnan kolmannen seudullisen rakennusinventoinnin yhteydessä. Rekisteriä ylläpitää maakuntamuseo ja se on liiton, lääninhallituksen ja kuntien käytettävissä. Jotta mahdollisimman kattava rekisteri voidaan koota ja saada se hyötykäyttöön, tulisi seuraavat näkökohdat ottaa huomioon:

- 1.Kuntakohtaiset inventoinnit tulee saada käyntiin.
- 2.Kunnilla tulisi olla mahdollisuus saada valtion varoista rahoitusapua inventointien suorittamiseen. Inventointityön suorittajalla tulee olla inventointiin vaadittava riittävä asiantuntemus.
- 3.Inventointien suuntauksessa ja tekemisen ohjauksessa tulee päävastuun olla Kymenlaakson maakuntamuseolla. Kaikki tehdyt inventoinnit tulee koota maakuntamuseon rakennuskulttuuritietokantaan.
- 4.Kuntakohtaiset inventoinnit tulee julkaista. Selkeät kartat, joihin kulttuurihistorialliset rakennukset ja ympäristöt on merkitty, helpottavat inventointien hyväksikäyttöä.
- 5.Inventointien tulosten tulee olla kaava- ja muunkin kuntasuunnittelun peruslähtökohtana.
- 6.Rakennusvalvontatyössä lähtökohtana on olemassa oleva ympäristö. Sen hahmottamisessa inventoinnit ovat keskeinen lähde.

7. Inventointien pohjalta tulee kunnissa tarvittaessa ryhtyä suojeleohjelmien tekoon.

Kymenlaakson alueen julkaistut inventoinnit:

Knapas, Marja Terttu, 1971. Kymenlaakson kulttuurihistorialliset suojelekohteet.

Kymenlaakson seutukaavaliiton julkaisuja. Karhula.

Knapas, Marja Terttu, 1984. Kymenlaakson kulttuurihistorialliset kohteet. Kymenlaakson seutukaavaliiton julkaisuja A:20. Kotka.

Soukka, Sirkka - Soukka, Olavi, 1983. Kotkansaari. Merkittävät ympäristöt ja rakennukset. Inventointi 1982. Myllykoski.

Kuusankoski. Yleiskaava 2010. Perusselvitykset 2. Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Kuusankoski 1985.

Kymenlaakson rakennuskulttuuri. Kymenlaakson seutukaavaliiton julkaisuja A:26. Kotka 1992.

Julkaisemattomat:

Haminan keskustan rakennuskannan inventointi. Museovirasto, rakennushistorian osasto, 1982.

Iitin rakennuskannan inventointi. Kotiseutulautakunta, 1981.

Virolahden rakennuskannan inventointi. Kotiseutulautakunta, 1981.

Soukka, Sirkka, Haapasaaren rakennuskannan inventointi 1976.

Airola, Jukka, Kuusankosken rakennuskulttuurin inventointi 1978-1983.

Kymenlaakson maakuntamuseo on suorittanut viime vuosina teollisuuden sektorikohtaista inventointia. Inventointi kattaa tällä hetkellä suurimman osan Kotkansaaren teollisuusrakennuksista.

Kulttuurimaisema

Ympäristöministeriö asetti 1986 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää maamme arvokkaat kulttuuri- ja luonnonmaisema-alueet sekä niillä tarvittavat hoitotavat ja hoidosta aiheutuvia kustannuksia. Tämän maisema-aluetyöryhmän työ on jatkoa 1977 alkaneelle maisemansuoje-

lun kehittämiseksi. Vuonna 1980 julkaistu maisematoimikunnan mietintö oli maamme maisemien tilan ja maisemansuojelun tarpeen perustavaa laatua oleva kartoitus.

Maisema-aluetyöryhmä keskittyi työssään maaseudunkulttuurimaisemien arvioimiseen ja niiden hoitokysymysten selvittämiseen. Maisema-alueiden inventointi tehtiin yhteistyössä seutukaavaliittojen kanssa. Maisema-aluetyöryhmä laati inventointiohjeet, täydensi inventointeja sekä teki alueiden arvoluokituksen ja lopullisen alueiden valinnan. Varsinaisen inventointityön tekivät seutukaavaliitot.

Maisema-alueiden inventoinnin käytännön tavoitteena oli löytää valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat, maaseudun perinteisiä maisematyyppejä luonnehtivat kulttuurimaisema-alueet. Inventoinnissa tähdättiin maakunnallisesti omaleimaisten ja tyyppillisten piirteiden selvittämiseen. Keskeistä oli etsiä perinteisessä asussa säilyneitä, luonnoltaan ja kulttuuriltaan monipuolisia alueita. Inventoinnin ulkopuolelle jätettiin alkuperäistä luontoa edustavat alueet. Inventoinnit eivät myöskään koskeneet laajoja taajama-alueita, kuten kaupunkeja tai suuria asutuskeskuksia.

Inventointia varten maisema-aluetyypit jaettiin Maisematoimikunnan mietinnön mukaisesti kolmeen ryhmään:

1. Arvokkaat maisemakokonaisuudet
2. Arvokkaat maisemanähtävyydet
3. Perinnemaisemat

Arvokkaat maisemakokonaisuudet ovat alkutuotannon tai muiden varhaisten elinkeinojen muovaamia, yhtenäisiä, pinta-alaltaan suurehkoja ja maisemakovaltaan sopusointuisia alueita. Maisemakokonaisuudet ovat yleensä laajoja viljelymaisemia.

Arvokkaat maisemanähtävyydet ovat maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti edustavia ja ainutlaatuisia, yleensä hyvin tunnettuja alueita. Monet maisemanähtävyydet ovat maamme tunnetuimpia näköalmaisemia tai matkailukohteita.

Perinnemaisemat ovat alkutuotannon ja muiden varhaisten elinkeinojen sekä niihin liittyvien toimintojen muovaamia alueita. Ne ovat usein alkuperäisestä käytöstä poistuneita tai poistumassa. Kooltaan ne ovat usein pienehköjä. Perinnemaisemia on sekä arvokkaidennaisuuksien alueella että niiden ulkopuolella. Perinnemaisemia on hyvin eri tyyppisiä. Ne on jaettu kahteen ryhmään. Kulttuurivaikutteisia luonnontyyppejä ovat mm. kedot, niityt ja hakamaat. Rakennettuja perinnemaisemia ovat mm. historialliset rakennukset ja rakennelmat lähiympäristöineen sekä varhaisen teollisuuden ja liikenteen luomat maisemat.

Kymenlaakson arvokkaat maisema-alueet

Kymenlaaksossa kuten muuallakin keskityttiin arvokkaiden maisemakokonaisuuksien inventointeihin. Arvokkaiden maisemanähtävyyksien ja varsinkin perinnemaisemien inventointi jäi resurssien puutteessa vähälle. Perinnemaisemien inventointia vesi- ja ympäristöhallitus. Suuresta työmäärästä johtuen työn on arvioitu kestävän useita vuosia.

Maisema-alue työryhmä hyväksyi vähäisin muutoksin Kymenlaakson seutukaavaliiton ehdotuksen valtakunnallisesti arvokkaiksi maisemakokonaisuuksiksi Kymenlaaksossa. Maakunnallisesti arvokkaiksi kohteiksi se kelpuutti ehdotusta huomattavasti suppeamman joukon kohteita. Seuraavassa esitetään luettelo valtakunnallisesti arvokkaista kohteista maisema-alue työryhmän mukaisesti sekä maakunnallisesti arvokkaista kohteista seutukaavaliiton esityksen mukaisesti.

Valtakunnallisesti arvokkaat maisemakokonaisuudet Kymenlaaksossa

Kaunissaari - Ristisaari; Pyhtää
 Haapasaari; Kotka
 Tammio; Vehkalahti
 Kymijoen laakso; Kouvola, Valkeala, Elimäki, Anjalankoski, Pyhtää
 Sippolanjoen ja Summanjoen laaksot; Anjalankoski, Vehkalahti
 Vaalimaanjoen laakso; Miehikkälä, Virolahti
 Iitin kirkonkylä; Iitti
 Jaalan kirkonkylä; Jaala

Arvokkaita perinnemaisemia

Verla; Jaala

Maakunnallisesti arvokkaat maisemakokonaisuudet Kymenlaaksossa

Junkkarinjärven ympäristö; Anjalankoski
 Elimäenjärvi; Elimäki
 Tallusjokilaakso; Elimäki
 Säaskjärvi; Iitti
 Tapola - Sitikkala; Iitti
 Vuolenkoski; Iitti
 Haapa-Kimola; Iitti
 Lyöttilä; Iitti
 Kimolan kanava; Jaala
 Kaarniemen kylä; Kotka
 Saksala - Tavastila - Ylänummi; Kotka
 Suur-Miehikkälä; Miehikkälä
 Lapjärvi; Miehikkälä
 Siltakylä; Pyhtää
 Kuivala - Haimila; Valkeala
 Tirva; Valkeala
 Selänpää; Valkeala
 Pihlajasaari; Valkeala

Anttila; Valkeala
 Tuohikotti; Valkeala
 Kuorsalo; Vehkalahti
 Kannusjärvi; Vehkalahti
 Vehkajoen laakso; Vehkalahti
 Onkamaanjärvi; Vehkalahti
 Kattilainen - Klamila; Virolahti
 Nopala; Virolahti
 Harju - Ravijoki; Virolahti
 Virolahden kirkonkylä; Virolahti

Arvokkaita maisemanähtävyyksiä

Hamina - Virojoki-maisematie; Vehkalahti, Virolahti
 Hiidenvuori; Iitti

4.2 Rakennussuojelulla suojellut rakennukset Kymenlaaksossa

Rakennussuojelulain nojalla on Kymenlaaksossa suojeltu Pyhtäällä sijaitseva Ahvenkosken kartano (valtioneuvoston päätös 14.4.1981) ja Vehkalahden Summan kartano (valtioneuvoston päätös 18.10.1990) sekä Verlan tehdasalue. (valtioneuvoston päätös 6.5.1993).

4.3 Valtion omistamat lailla suojellut rakennukset Kymenlaaksossa

Anjalankoski:

Anjalan kartanomuseo	S4
Päärakennus 1790-luku	S1
Ent. viljamakasiini 1840-luku	S2
Ent. viljamakasiini	S2

Sippolan koulukoti ent. Sippolan kartano

Päärakennus	S2
Oikea sivurakennus 1836,1850	S2
Vasen sivurakennus 1842,1854,1910	S2
Alueella myös varjeltuja rakennuksia.	

Kotka:

Langinkosken luonnonpuisto	
Kalastajien maja 1889	S1
Keisarillinen kalastusmaja 1889	S1
Pyydysvaja 1889	S1
Kappeli 1889	S1
Hautomo 1889	S1
Lohikellari 1889	S1
Maakellari	S1
Alueella myös varjeltuja rakennuksia.	
Luonnonsuojelualue (as.210/1960)	

Virolahti:

Harjun maatalous- ja puutarhaoppilaitos, Harjun koulutila ent. Harjun lahjoitusmaatila	S4
Päärakennus 1816	S2
Oppilasasuntola 1954	S2
Agronomien asuinrakennus	S2
Oppilasasuntola Puskala 1888-9	S2
Oppilasasuntola Jussila 1888-9	S2
Hevoshoitokoulu, ent. as.rak. 1897,1988	S2
Luokkarakennus, 1907, 1982	S2
Asuinrakennus Putkinotko 1892	S2
Asuinrakennus Välitalo 1889	S2
Asuinrakennus Ylätalo 1892	S2
Viljamakasiini 1896	S2
Kalustovaja 1892	S2
Aitta 1894	S2
Alueella on myös varjeltuja rakennuksia.	

Valtion rakennusten suojelu tapahtuu rakennusten suojelusta annetun asetuksen (480/85) nojalla valtioneuvoston päätöksellä.
Valtion suojeltavat rakennukset luokitellaan seuraavasti:

Suojeltavat rakennukset

- S1 Rakennus suojellaan kokonaan. Opetusministeriön 20.11.1985 antaman asetuksen 11 §:ssä tarkoitetut soveltamisohjeet koskevat koko rakennusta.
- S2 Rakennus suojellaan osittain (2 § 2 mom). Päätöksessä mainitaan erikseen suojeltu rakennuksen osa. Opetusministeriön soveltamisohjeet koskevat vain rakennuksen suojeltuja osia.
- S3 Rakennusryhmä suojellaan. Rakennusryhmään kuuluu ainoastaan suojeltavia rakennuksia sekä niihin liittyvänä rakentamalla tai istuttamalla muodostettu alue (2 § 2 mom). Alue rajataan suojelu päätöksessä.
- S4 Rakennettu alue suojellaan. Alueella on suojeltavien rakennusten ohella muitakin rakennuksia ja sille voidaan uudisrakentaa museoviraston hyväksymällä tavalla. Alue rajataan suojelupäätöksellä.

Varjeltavat rakennukset

Varjeltavia rakennuksia ei saa purkaa tai oleellisesti muuttaa ilman museovirastolta ja rakennushallitukselta pyydyttävää lausuntoa. Rakennusten kunnossapidossa ja hoidossa on otettava huomioon niiden kulttuurihistoriallinen merkitys. Varjelu voi koskea myös uudempia tai muitakin rakennuksia tai muita kohteita, jotka saattavat myöhemmin tulla suojeltaviksi valtioneuvoston päätöksellä.

Varjelusta päättävät museovirasto ja rakennushallitus noudattaen sovel-

tuvin osin asetuksen (480/85) säännöksiä.

V1 Rakennus varjellaan kokonaan. Asetuksen 11 §:ssä tarkoitettuja soveltamisohjeita ei velvoiteta noudatettavan.

V2 Rakennus varjellaan osittain. Asetuksen 11 §:ssä tarkoitettuja soveltamisohjeita ei velvoiteta noudatettavan.

V3 Rakennusryhmä varjellaan. Rakennusryhmään kuuluu varjeltavia rakennuksia ja niihin liittyvänä rakentamalla tai istuttamalla muodostettu alue.

4.4 Rakennuslain mukainen suojelu

Rakennuskulttuuri

Kymenlaaksossa asema- ja rakennuskaavalla on rakennussuojelu toteutettu Haminan vanhassa keskustassa ja Kotkan Sunilan tehdas- ja asuntoalueilla laajoina kokonaisuuksina. Pienemmistä aluekokonaisuuksista mainittakoon Kotkan William Ruuthin kadun ympäristö, Tiutinen ja Kouvolan Kaunisnurmen museoalue. Haapasaaren kaavaluonnos tähtää myös suojelutavoitteeseen.

Kaavamääräyksillä ja rakentamisrajoituksilla on turvattu joitakin alueita mm. Kuusankoskella ja Kotkassa. Yleisesti ottaen kuntien yksittäisiin rakennuksiin ja aluekokonaisuuksiin kohdistuvat kaavamääräykset ovat yleispiirteisiä ja niissä suojelumääritys jää usein epämääräiseksi. Niitä ei aina voida tulkita rakennusten suojelua turvaaviksi.

Yleiskaavoissa rakennussuojelu on huomioitu pääosin kohdeluetteloin. Vahvistetuissa kaavoissa on kulttuurihistoriallisesti arvokkaita alueita ja alueita, joiden ympäristö säilytetään.

Vahvistetussa seutukaavassa rakennussuojelu on taajamissa hoidettu suunnittelumääräyksin ja taajamien ympäristössä suojelukohdemerkinnöin.

Kulttuurimaisemat

Vahvistetuissa seutukaavoissa on toistaiseksi melko vähän maisemasuojelualueita. Eräitä keskeisiä osia Kymenlaakson merkittävimmistä kulttuurimaisemista on merkitty arvokkaina maisema-alueina (maa-alueet) 4. seutukaavaan, joka käsitteli taajama-alueita ja niiden lähiympäristöjä. Nämä sijaitsevat Summan aluetta lukuunottamatta Kymijoen varrella. Kulttuurimaiseman suojelumerkitystä on myös eräillä laajahkoilla kyläaluevarauksilla, joita on täydennetty suojelumerkinnällä (ATs). Tällainen merkintä koskee esimerkiksi osia Saksalan kulttuurimaisemasta.

Vahvistetuissa yleiskaavoissa ei ole suoranaisia kulttuurimaiseman suojelumerkintöjä (kuten seutukaavan ma -osa-aluemerkintä), mutta eräissä maankäyttömerkinnöissä on kulttuurimaiseman suojelun kannalta tärkeitä suosituksia mm. rakentamisen osalta tai peltojen säilyttämisen osalta. Tällaisia maisemasuojelua edistäviä kaava-merkintöjä sisältyy mm. Kotkan yleiskaavaan (AT- ja MU-alueet).

5. RAKENNUS- JA KULTTUURIMAISEMANSUOJELUN JA -HOIDON KEHITTÄMINEN KYMENLAAKSOSSA

5.1 Rakennusuojelun yleiset tavoitteet

Kansainväliset suuntaviivat ja sopimukset

Maakunnallisen ja kunnallisen tason rakennus- ja ympäristökulttuurin suojelussa tulee lähteä siitä, että myös kansainväliset tavoitteet toteutuvat. Viime vuosikymmeninä rakennus- ja ympäristösuojelun yhteistyötä on kehitetty mm. Unescossa ja Euroopan Neuvostossa. Unescon yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta astui voimaan vuonna 1975. Suomi ratifioi sopimuksen vuonna 1987. Käytännön tuloksena on syntynyt the World Heritage List (Maailmanperintöluettelo), johon hyväksytään yleismaailmallista merkitystä omaavia kohteita. Opetusministeriö teki ensimmäiset esityksensä suomalaisista kohteista maailmanperintöluetteluun vuonna 1990. Kymenlaakson merkittävistä ympäristökokonaisuuksista Verlan tehdasalue ja Tammion kylä ovat olleet Suomen ehdotuksia maailman kulttuuriperintöluetteluun.

Sosiaaliset, psykologiset ja ekologiset näkökannat ovat viime vuosina korostuneet myös rakennus- ja ympäristökulttuurin suojelun piirissä. Rakennus- ja ympäristökulttuurin suojelu on yhteiskunnan realiteetti ja sillä on mitä suurin merkitys elämän tasomme kohottajana.

Kansainvälisissä suosituksissa korostetaan ei vain yksittäisten rakennusten ja kokonaisuuksien suojelua, vaan myös sitä että suunnittelussa tulee lähtökohtana olla koko ympäristö ja sen toiminta. Tämä edellyttää eri hallintoelinten yhteistyötä ja suojeluohjelmien tekemistä, joiden tulee heijastua eritasoisissa suunnitelmissa.

Valtakunnalliset tavoitteet

Valtakunnalliset suojelun kehittämistavoitteet pohjautuvat osaltaan kansainvälisiin sopimuksiin ja suosituksiin. Maamme historiallinen ja ympäristöllinen omaperäisyys on osa koko maailman kulttuuriperintöä ja sen säilymiselle on luotava edellytykset. Rakennuslain kestävän kehityksen vaatimus ja kaavoituskäytännön uudistukset sekä taloudellisten tukimuotojen kehittäminen pyrkivät edesauttamaan rakennus- ja ympäristökulttuurin säilymistä. Valtakunnallisten tavoitteiden on heijastuttava maakunnallisella ja kunnallisella tasolla, jolle on siirtymässä alueellisten rakennus- ja ympäristösuojelukysymysten ratkaisu- ja kehittämisvastuu.

Maakunnalliset tavoitteet

Rakennuslain uudistus lisää maakuntien ja kuntien velvollisuuksia ja mahdollisuuksia ympäristökysymysten hoidossa. Maakuntatason tulee varmistaa valtakunnallisten tavoitteiden toteutuminen. Valtakunnalliset ja seudulliset intressit välittyvät kunnille ensisijaisesti seutukaavoituksessa. Kunnallisella tasolla seudulliset suojelutavoitteet on nivellettävä paikallisen rakennuskulttuurin hoitopäämääriin.

Koulutus

Ympäristöministeriössä toimii pysyvä hallinnonalan koulutustyöryhmä, jonka tehtävänä on mm. arvioida, yhteensovittaa ja kehittää kaavoitus- ja rakennustoimen hallinnonalan koulutusta. Työryhmä on selvittänyt koulutuksen kehittämistä raportissaan Rakennussuojelun koulutuksen kehittäminen /kaavoitus- ja rakennustoimen hallinnonala. Raportissa todetaan mm.: "Kaavoitus- ja rakennustoimen hallinnonalalla työskentelevien virkamiesten ammatilliseen peruskoulutukseen ei yleensä ole sisällynyt lainkaan rakennussuojelun opetusta.

Yleisimmin rakennussuojelua on opiskeltu "kantapään kautta" käytännön työelämässä tai lyhyillä täydennyskoulutuskursseilla. Raportissa todetaan, että rakennussuojelun koulutus olisi saatava käyntiin yhtäaikaan monella eri taholla. Maakunnissa koulutusta on suunnattava lääninhallitusten kaavoitus ja asuntotoimistoille ja maakuntamuseoiden rakennustutkijoille. Kunnissa opetusta on suunnattava yleiskaavoituksesta vastaaville viranhaltijoille ja suurempien kuntien asemakaavoittajille. Koulutusta on pikaisesti järjestettävä myös niille, jotka välittömästi työskentelevät rakennussuojelun toteutuksen kanssa, kuten piirirakennustoimistoille, asemakaavoitukseen (kaavoittajat ja lautakunnat) sekä rakennusvalvontaan (rakennustarkastajat ja lautakunnat).

Rakennus- ja ympäristökulttuurin opetusta on tehostettava myös peruskoulu- ja lukiotasolla.

Asenteet

Rakennus- ja ympäristöarvoja kunnioittava suhtautuminen syntyy ihmisen asuin- ja lähiympäristön tasolla. Tämä tulee muistaa silloin kun ihmisen elinympäristöä suunnitellaan. Pienetkin ympäristön piirteet voivat olla keskeisen tärkeitä elämänpiirin kokonaisuuden kannalta. Lähiympäristön säilyttävässä suunnittelussa ja suunnittelun ohjauksessa päästään usein vaikuttamaan ihmisten asenteisiin myönteisellä tavalla. Tämä edellyttää tiedon jakamista rakennusten omistajille.

5.2 Kulttuurimaiseman suojelun ja hoidon yleiset tavoitteet

Kulttuurimaiseman suojelussa tulee pitää keskeisenä tavoitteena sitä, että luonto ja ihmisen rakennelmat sulautuvat mahdollisimman so-pusointuiseksi kokonaisuudeksi. Tämä edellyttää maisemansuojelulta jatkuvaa huolenpitoa ja seurantaa siinä määrin, että maisema muuttuessaankin säilyy kaikkialla mahdollisimman viihtyisänä, visuaalisesti rikkaana ja ihmiselle myönteisiä elämyksiä tuottavana (ns. yleisen maisemansuojelun periaate). Uusille sovellutuksille ja ratkaisuille ei yleisessä maisemansuojelussa yleensä aseteta esteitä, sillä oikein toteutettuina ne lisäävät maisemakuvamme mielenkiintoisuutta ja rikkautta.

Maisemansuojeluun liittyy myös säilyttäviä tavoitteita, jotka perustuvat mm. opetuksen ja tutkimuksen tarpeisiin sekä ihmisen tarpeeseen kokea ympäristössään pysyvyyttä. Maisemansuojelulta edellytetään siten myös maisemiemme historiallisen kerrostuneisuuden säilyttämistä (ns. erityisen maisemansuojelun periaate). Tämä merkitsee sitä, että maisemiemme joukossa tulee säilyttää riittävä määrä myös menneiden aikakausien maisematyyppejä.

Kulttuurimaiseman suojelun tavoitteena Kymenlaaksossa on ensisijassa suojella kunkin maisemavyöhykkeen/maisema-alueen edustavimpia ja tyypillisimpiä maisemakokonaisuuksia sekä niihin sisältyviä pien-maisemia.

5.3 Inventoinnit ja tutkimus

Rakennuskulttuuri

Maakuntamuseossa jatkuvassa inventointityössä tulee seurata myös kaavoituksen kehittymistä. Inventoinnin priorisoinnissa voidaan pyrkiä siihen, että ensin inventoidaan kaavasunnitelma-alueet. Mikäli tarvittavaa tietoa kaavoitettavan alueen rakennus- ja ympäristökulttuurista ei ole, maakuntamuseo voi mahdollisuuksien mukaan avustaa pikainventoinnin suorittamisessa. Pikainventointi voi antaa pohjan mahdolliselle tarkemmalle inventoinnille ja mahdollisille suojelutoimenpiteille.

Maakuntamuseon rakennustutkimuksen tärkeimpiä lähivuosien tavoitteita on teollisuuden sektorikohtaisen inventoinnin suorittaminen ja julkaiseminen.

Valtakunnallisesti merkittävien kulttuurihistoriallisten ympäristöjen inventointiin valitut kokonaisuudet tulee maakuntatasolla inventoida yksityiskohtaisemmin.

Kuntakohtaiset inventoinnit Kymenlaaksossa on saatava käyntiin. Inventointien tekemisen ohjauksessa Kymenlaakson maakuntamuseolla tulee olla päävastuu. Maakuntamuseon rakennuskulttuuritietokantaan on koottava kaikki alueella tehdyt inventoinnit.

Kuntakohtaisten inventointien saaminen julkaistussa ja selkein karttaesityksin varustetussa muodossa edistää rakennussuojelun toteutumista ja helpottaa virkamiesten ja lautakuntien työskentelyä.

Maakuntamuseon rakennustutkimuksen ja inventoinnin on heijastuttava kaavasunnittelussa ja korjausten toteutuksessa. Maakuntamuseon on kehitettävä keinoja, joilla oikeat kulttuurihistoriallisten rakennusten korjaustavat välittyvät korjaajille. Maakuntamuseo huolehtii myös avustuskohteiden seurannasta.

Kulttuurimaisema

Tärkeimpien maisemakokonaisuuksien tultua inventoiduksi tutkimuksen painopiste siirtyy perinnemaisemien inventointiin.

5.4 Kaavoitus

Kunnalliset inventoinnit tulisi tehdä viimeistään yleis- ja osayleiskaavojen suunnitteluvaiheessa. Rakennussuojelun kannalta on yhteistyö kunnan, Liiton ja maakuntamuseon välillä tässä vaiheessa erityisen tärkeää. Suojelun tavoitteet on määriteltävä ja luotava ohjeisto, jolla taataan suojelun toteuttaminen rakennus- ja asemakaavoissa. Yleis- ja osayleiskaavan tulee edistää seutukaavan suojeluohjelman toteutumista.

Asema- ja rakennuskaavatasolla tulee rakennussuojelua edistää suojelumääräyksillä sekä muilla säilymistä toteuttavilla toimenpiteillä kuten rakennusoikeus- ja rakennustapamääräyksillä sekä uudisrakentamiselle asetettavilla ehdoilla. Asema- ja rakennuskaavassa tulee suojeltavat rakennukset merkitä selkeästi suojelua tarkoittavalla merkinnällä yksityiskohtaisiin karttaesityksiin.

Kaavatason määräykset tulee toteutua kunnan rakennusvalvonnan kautta yksittäisten rakennusten ja rakennusryhmien korjauksessa. Toteutumista tulee ohjata neuvonnalla.

5.5 Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan juridista asemaa ja vastuuta suojelukysymyksissä on korostettava. Rakennuslautakunnat antavat päätöksensä rakennus- ja purkuilmoituksista ja tätä kautta lautakunta on myös vastuullinen kunnassa toteutettavasta rakennussuojelusta. Uudessa rakennusase-

tuksessa todetaan "rakennuslautakunnan on rakentamista ja rakennuksen tai sen osan purkamista koskevia lupia käsitellessään valvottava, ettei historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaita rakennuksia eikä kaupunkikuvaa turmella." "Jos purkamisesta saattaa aiheutua historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaan rakennuksen taikka kaupunkikuvan tai rakennetun ympäristön turmeltuminen, rakennuslautakunnan tulee välittömästi tiedottaa purkamisilmoituksesta kunnanhallitukselle ja lääninhallitukselle."

Rakennusvalvonnan käyttöön on saatettava inventointi paikallisesta rakennus- ja ympäristökulttuurista. Kunnassa toimivien rakennus- ja ympäristökulttuuriin liittyvien lautakuntien ja rakennusvalvonnan välistä tiedonkulkua ja yhteistyötä tulee kehittää.

Maakuntamuseon rakennushistiroallista inventointia ja sen ylläpitoa on kehitettävä niin, että sitä voidaan käyttää maakunnan kaavoituksen ja rakentamisen suunnittelussa tietopankkina. Tiedonkulun tulisi tulevaisuudessa olla sellaista, että maakuntamuseon toiminta rakennussuojelun sektoria seuraavana ja siihen vaikuttavana tulee mahdolliseksi.

6. KYMENLAAKSON KULTTUURIYMPÄRISTÖJEN HOITOSTRATEGIA

Hoitostrategiassa korostetaan ennakkoneuvottelua asianomaisten kanssa. Ennakkoneuvottelussa tuodaan esille rakennusten omistajille rakennusten ja ympäristöjen arvoja, suojelun tarve ja suojelutavoite. Toimenpideohjelman kohdeluettelossa on mainittu myös sellaisia rakennuksia, joiden säilyttäminen on ristiriidassa voimassa olevien kaavojen kanssa. Tällä halutaan korostaa keskustelun tarvetta vielä sellaistenkin historiallisesti aitojen rakennusten kohdalla, joiden purkamista on jo suunniteltu. Tämä korostuu varsinkin tapauksissa, joissa kaavan tavoitteet saattavat olla vanhentuneet.

Seuraavassa esitettävien toimenpiteiden täysimittainen toteuttaminen kunnallistalouden näkymien valossa näyttää raskaalta tavoitteelta. Toimenpiteet on kuitenkin nähtävä tavoitteellisina. Niitä tulee toteuttaa pidemmällä aikavälillä.

On ympäristökokonaisuuksia, joiden hoitaminen suojeluarvojen säilymisen kannalta on tapahduttava pian. Tällöin tarvitaan valtion rahoitusta inventointien ohjaukseen, rajoitettujen, kiireellisten inventointien tekoon sekä suojeluarvojen pysyvyyttä turvaavien korjausten tukemiseen.

Kymenlaakson rakennussuojelun asiantuntijaryhmä koostuu Kymen lääninhallituksen, Kymenlaakson liiton ja Kymenlaakson maakuntamuseon edustajista. Asiantuntijaryhmä toimii epävirallisena yhteistyöryhmänä. Vastaavia ryhmiä on muissakin maakunnissa tai lääneissä. Ryhmän tehtävänä on rakennussuojelun edistäminen seuraamalla rakennetun ympäristön tilan kehittymistä sekä ohjaamalla ja neuvomalla suunnittelutilanteita rakennussuojelun näkökulman varmistamiseksi. Kullakin taholla on asiantuntijatehtävänsä ryhmässä. Viralliset päätökset tehdään kullakin taholla erikseen.

Asiantuntijaryhmän ensisijaiset tehtävät lähitulevaisuudessa:

- Kymenlaakson rakennuskulttuurin toimenpideohjelman ja inventoinnin seuranta ja tarkistaminen sekä kuntakohtaisten ehdotusten tekeminen.
- Rakennus- ja ympäristösuojelun näkökulman esiintuonti kunnissa. Kuntakohtaisten inventointien käynnistymisen edistäminen.
- Rakennuskulttuuriasioiden tiedotus.
- Ryhmän työmuotojen kehittäminen selvittämällä ryhmän täydentämistarpeen, lisäämällä yhteydenpitoa eri osapuoliin sekä lisäämällä katselmuksia.
- Ryhmässä tulisi selvittää miltä osin pitäisi tehdä erillisiä toimenpideohjelmia ympäristökokonaisuuksista.

Lääninhallituksen tehtävät:

- Rakennettujen ympäristöjen ja kulttuurimaisemien merkityksen korostaminen kaavoituksen lähtökohtina kaavoituksen ohjauksessa.

- Rakennussuojeluavustusten käsittely.
- Koulutuksen lisääminen.
- Tiedottamisen kehittäminen.

Kymenlaakson Liiton tehtävät:

- Seutukaavan täydentäminen ja tarkistaminen seudullisesti merkittävien rakennuskulttuuri- ja kulttuurimaisemakohteiden osalta. Yleiskaavoituksen avustaminen em. sektoreilla.
- Seudullisten inventointien ajantasallapito.
- Kulttuuriympäristöjen toimenpideohjelman ajantasallapito.
- Käytännön rakennuskulttuuri- ja kulttuurimaisema-asioiden edistäminen asiantuntijaryhmän kautta.

Maakuntamuseon tehtävät:

- Toimiminen rakennuskulttuurin tietopankkina, inventointien ylläpitäjänä ja kartuttajana.
- Kuntakohtaisten inventointien teon ohjaus.
- Mahdollisuuksien mukaan kulttuurihistoriallisten rakennusten korjausneuvonta ja avustuskohteiden valvonta.
- Tiedotuksen kehittäminen.
- Asiantuntijaryhmän sihteeri.

Rakennusten hoitotoimenpiteet kunnissa:

- Kuntiin tulee perustaa rakennussuojelutyöryhmät, jotka ovat suuremmissa kunnissa kiinteämpimuotoiset ja muissa kevyesti organisoituja. Mukana tulisi olla rakennustarkastaja, ympäristösihteeri, kaavoittaja, kunnaninsinööri/rakennusmestari, kulttuurisihteeri, museon edustaja. Ryhmien tehtävänä on tiedonvälitys, inventointien koordinointi, esitysten teko toimenpideohjelmien laatimiseksi.
- Maakunnallinen rakennusinventointi tulee ottaa käyttöön ja tiedottaa siitä eri sektoreille ja lautakunnille. Kulttuuriympäristöjen toimenpideohjelman esitykset käsitellään kunnissa ja otetaan huomioon päätöksenteossa.
- Kaavoituksessa ja muussa suunnittelussa esiintulevien alueiden ja kohteiden osalta tulee tehdä rakennusinventointi, jolloin tarkennetaan maakunnallista inventointia ja tuodaan esiin tärkeimmät paikalliset kokonaisuudet ja kohteet. Näillä tiedoilla pystytään arvioimaan tulevia ympäristövaikutuksia ja samalla täyttyy RakL:n vaatimus rakennetun ympäristön huomioonottamisesta. Joissain tapauksissa maakuntamuseo voi tehdä arvion inventoinnin tarpeesta tai mahdollisesti avustaa sen teossa.
- Kunnan rakennussuojelutyöryhmän ohjaamana tulisi tehdä toimenpideohjelma, jossa käsitellään luonnon ym. kohteiden rinnalla rakennukset ja myös kulttuurimaisemat. Vaihtoehtona voi olla rakennusperinnön hoito-ohjelma. Ohjelma voidaan tehdä osa-alueittain tai koko kuntaa koskien tarpeen ja voimavarojen mukaan. Ohjelmassa esitetään RakSuL:n tai RakL:n mukaan suojeltavat rakennukset, joita on määrällisesti pienempi osa, sekä muut säilyttämiseen tähtäävät toimet. Toimenpideohjelma on yleiskaavoitusta ohjaava sekä

- rakennusjärjestyksen laadintaan sisältöä antava.
- Rakennusten ja ympäristön hoitoon liittyviä yleisöseminaareja tulee järjestää.
 - Vapaaehtoisten järjestöjen aktiivisuutta ympäristönhoitoon tulee edistää.
 - Viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen suorittamalla neuvonnalla saadaan asukkaat kulttuuriympäristöhoitotoimiin

Kulttuurimaisemien hoito:

- Seutukaavassa ja yleiskaavassa yhteensovitetään kulttuurimaisema-alueita koskevat erilaiset niin seudulliset kuin kunnalliset suunnitelmat sekä yksittäiset hankkeet siten, että arvokkaan kulttuurimaiseman muodostavat keskeiset tekijät säilyvät.
- Rakennusvalvontatyön yhteydessä ohjataan hoidon toteutumista tukeutumalla kaavoihin ja rakennusjärjestykseen.
- Alueelliset ja paikalliset maatalous-, rakennusvalvonta- ja ympäristöviranomaiset sekä erilaiset järjestöt toimivat yhdessä jakaen neuvontaa ja valistusta maisemanhoidossa. Tavoitteena on asukkaiden saaminen mukaan maisemanhoitotoimiin.
- Metsityssuunnittelussa arvokkaiden kulttuurimaisemien säilyminen tulee olla keskeinen lähtökohta.

7. TOIMENPIDESUOSITUKSET

7.1 Toimenpideperiaatteet

Rakennussuojelua ja ympäristön hoitoa koskeva toimenpideohjelma pohjautuu rakennus- ja ympäristökulttuuria käsitteleviin inventointeihin. Jotta rakennusten ja ympäristöjen hoito tukisi alueellista yksilöllisyyttä, on toimenpideohjelman tavoitteet pyritty asettamaan sellaisiksi, että ne kohdistuisivat seudullista ja paikallista omaleimaisuutta ilmentäviin rakennuksiin ja ympäristöihin. Suojelun tavoitteet edellyttävät tietoa yksittäisten rakennusten lisäksi maakunnallisen rakennuskulttuurin nykytilasta.

Kokonaiskuvan selventämiseksi toimenpideohjelman yhteydessä on luotu Kymenlaakson rakennuskulttuurin atk-pohjaista tietokantaa, joka mahdollistaa kohteiden ryhmittelyn alueellisesta, sektorikohtaisesta ja kronologisesta tarkastelukulmasta. Tietokanta helpottaa maakunnan alueen rakennusten ja ympäristöjen entistä perustellumpaa arvottamista.

Rakennuskulttuurin tietokannan käyttäminen

Rakennuskulttuurin tietokantaa ylläpitää Kymenlaakson maakuntamuseo. Tietokannan perusosaan, kuuluu vuosien 1989 ja 1991 välillä tehty inventointi ja siihen liittyvä toimenpideohjelma. Tietokantaa täydennetään jatkuvasti uusilla kohteilla.

Tietokannan toimenpideohjelma tulisi saattaa mahdollisimman laajalti tunnetuksi ja käyttöön rakennettujen ympäristöjen hoidon apuvälineenä. Tärkeänä käyttäjäryhmänä ovat kunnat. Kunnille tullaan tiedottamaan tietokannassa olevista rakennushistoriallisista kohteista, niiden maakunnallisesta ja valtakunnallisesta merkityksestä sekä seudullisista hoitotavoitteista myös aina silloin kun uusia kohteita tulee tietoon. Tietokanta on kuntien käytettävissä "tietopankkina". Tietokannan valmistuttua se tulee myös Kymen lääninhallituksen, Kymenlaakson liiton ja Kymenlaakson maakuntamuseon sekä rakennussuojelun asiantuntijaryhmän käyttöön.

Rakennusten arvottaminen

Rakennuksia ja ympäristöjä on toimenpideohjelmassa arvotettu autenttisuuden ja paikallisen identiteetin pohjalta. Rakennusta tai ympäristöä on arvioitu iän, muutosten ja nykyisen asun tai kokonaisuuden omaleimaisuuden perusteella. Rakennuksen autenttisuus ja sen ympäristöä luova identiteetti ovat olleet arviointiperusteita samoin kuin rakennuksen käytön eri vaiheet. Rakennuksen statukseen perustuva kulttuurihistoriallisen arvon toteaminen voi olla suhteellisen selväpiirteinen. Näin esimerkiksi kartanon tai vanhan tehdasrakennuksen kohdalla. On kuitenkin lukuisia rakennuksia, joiden kulttuurihistoriallinen arvo on vaikeampi määrittellä. Mielenkiintoiset kohteet voivat yksittäisen kohteen kohdalla jakautua jyrkästikin, esteettiset arvot koetaan eri tavoin jne. Arvomää-

rittelyn pohjaksi on toimenpideohjelmassa pyritty ottamaan se miten eriaikojen rakennustavat ja rakennustaiteelliset piirteet, ovat säilyneet eri käyttötarkoituksiin valmistuneissa rakennuksissa. Kulttuuripiirteiden säilyttäminen on suojele- ja hoitotoiminnan tavoite. Nämä piirteet on otettava laajalti huomioon eri käyttötarkoituksiin tehtyjen rakennusten hoidon ja uudisrakentamisen yhteydessä.

Tietokannassa kohteita voidaan ryhmitellä eri tavoin. Kronologisessa ryhmittelyssä rakennukset ja muut kohteet voidaan järjestää rakennusaikansa ja huomattavien muutosten mukaiseen aikajärjestykseen, joko kokonaisuutena tai kohderyhmittäin. Kohteet voidaan etsiä myös kunnittain tai esimerkiksi laajempiin kokonaisuuksiin (esim. Kymijoki tai Turun Viipurintie) kuuluvina. Ajallinen ja alueittainen ryhmittely selventää kulloinkin kyseessä olevan rakennuksen tai ympäristön merkitystä koko maakunnan rakennuskulttuurissa ja sen identiteettiä omaavassa ympäristössään. Erilaisia ryhmittelyjä voidaan käyttää apuvälineenä rakennuksen arvon määrittämisessä.

Tietokannassa ja raportissa rakennukset on jaettu ryhmiin, jotka luonnehtivat alkuperäisyyden ja muutosten suhdetta. Ryhmässä A ovat rakennushistoriallisesti aitoina - autenttisina ja kertovina - säilyttäneitä rakennuksia. B-ryhmään kuuluvat sellaiset rakennukset, joiden muutokset ovat olleet huomattavampia ulkoasun tai sisätilojen kohdalla. Rakennus on kuitenkin säilyttänyt rakennushistoriallista ja maisemallista arvoaan. C-ryhmän rakennuksissa myöhemmät muutokset ovat aiheuttaneet kertovuuden katoamisen. Tällaisella rakennuksella on kuitenkin maisemallista ja ympäristöllistä tai historiallista arvoa. F-ryhmän rakennukset ovat uudempaan rakennuskulttuuriin kuuluvia kohteita, jotka ovat hyvin säilyneet. Rakennusten jakamisella ryhmiin ei ole pyritty lopulliseen arvoluokitukseen, kysymys on apuvälineestä, jolla arvotusta voidaan helpottaa.

Rakennuksen arvoa voidaan arvioida myös ympäristönsä osana. Uudistunutkin rakennus voi olla ympäristön arvokas osa. Rakennuksen sijainnilla on jo sinänsä merkitystä. Mikäli rakennus kuuluu kokonaisuuteen sen arvoa on määriteltävä myös kokonaisuuden osana. Toimenpideohjelmassa ympäristöt on esitetty D-ryhmänä, joihin kuuluvat rakennukset on luokiteltava kulttuurihistoriallisesti merkittäviin kokonaisuuksiin kuuluviksi. Rakennusten hoitotavoitteet on luotava kokonaisuuden ehdoista käsin.

Rakennuksiin saattaa kuulua tapahtumia tai henkilöihin liittyvää historiaa, jolloin rakennuksen arvo tulee määritellä myös tältä pohjalta. Seudullisissa inventoinneissa ei ole ollut mahdollista perehtyä yksittäisen rakennuksen tai muun kohteen taustoihin yksityiskohtaisesti. Tämä heijastuu myös toimenpideohjeiden yleisluonteisuutena. Luokittelua on tehty kohteille, joiden luokittelu on ollut seudullisen inventoinnin yhteydessä mahdollista.

Korjaustavat

Rakennushistoriallisesti arvokkaan rakennuksen hoito ja korjaaminen tulee tapahtua oikeiden periaatteiden mukaisesti. Museovirasto yhdessä ympäristöministeriön kanssa julkaisee ns. kulttuurihistoriallisesti arvokaiden rakennusten korjauskortiston, jossa esitetään em. rakennuksiin soveltuvia korjausmenetelmiä ja periaatteita. Korjauskortit on tarkoitettu kopioitaviksi ja siten niitä voi hankkia verrattain halvalla. Korjauskortteja tulisi olla saatavissa kuntien rakennustarkastustoimistoissa, maatalouspiirissä ja muissa rakentamiseen liittyvissä tahoissa. Korjaustavoista saa tietoa myös Kymenlaakson maakuntamuseosta, liitosta sekä museoviraston rakennushistorian osastolta.

7.2 Toimenpideryhmät

Toimenpideryhmä A

Ryhmään A kuuluvat historiallisesti aitoina säilyneet rakennukset ja rakennusten osat. Eri aikojen rakennusvaiheet kertovat rakennuksen historiasta ja ovat olennainen osa sen nykyistä kulttuurihistoriallista arvoa.

Suojelutoimenpiteet:

Rakennushistoriansa ja ympäristönsä kannalta merkittävä rakennus, jonka säilyminen tulee turvata kaavaratkaisuin. Rakennusta ei saa hävittää eikä ulkoasua muuttaa niin, että sen historiallisen arvon säilyminen vaarantuu. Täydennysrakentamista tulee hallita kaavamääräyksillä, jotka koskevat kytkentää ympäristöön sekä värejä ja materiaaleja. Yleis- ja osayleiskaavojen ulkopuolella sijaitsevien rakennusten säilymistä edistetään seutukaavan suojelumerkinnöin. Rakennusjärjestyksessä rakennukseen tulee kohdistaa säilymisen turvaavia määräyksiä. Rakennusten mahdollisen uusikäytön tulee olla sellaista, ettei niiden maisemallinen ja kulttuurihistoriallinen arvo turmellu. Rakennuksen varjelemiseen tähtäävistä toimenpiteistä neuvotellaan omistajan kanssa yhteisesti sopien.

Korjaus ja hoito:

Rakennusten korjaukset tulee suunnitella niin, että ne tukevat alueen kulttuurihistorian ja maiseman säilymistä. Rakennukset tulee korjata niin, että niiden rakennushistoriallinen arvo säilyy. Rakennusten korjaamista ja säilymistä tulee pyrkiä tukemaan kulttuurihistoriallisesti merkittävillä rakennuksille tarkoitetuilla avustus- ja rahoitusmuodoilla sekä suuntaamaan neuvontaa kulttuurihistoriallisten rakennusten korjaustapoihin. Ryhmässä ovat myös sellaiset rakennukset, jotka ovat tällä hetkellä käyttämättömiä ja siitä johtuen hoitamattomia tai rakennusta ei muista syistä hoideta. Rakennuksen peruskunto voi olla hyvä. Käyttämättömät rakennukset tulee pyrkiä kunnostamaan ja niihin tulisi saada niihin soveltuvaa käyttöä.

Toimenpideryhmä B

Toimenpideryhmään B kuuluviin rakennuksiin on tehty huomattavampia muutoksia. Historiallinen aitous ja kertovuus ovat kuitenkin säilyneet. Rakennuksen rakenteelliset osat ovat suurelta osin alkuperäisiä ja rakennuksen ulkoiset mittasuhteet ovat pysyneet muuttumattomina. Tyypillistä ryhmän rakennuksille on huomattavat sisätilojen uudistukset sekä muutokset ulkoasun pintamateriaaleissa ja yksityiskohdissa. Ryhmän rakennuksissa on rakennushistoriallisesti merkittäviä osia ja ne ovat ympäristönsä arvokas osa.

Suojelutoimenpiteet:

Rakennushistoriansa ja ympäristönsä kannalta merkittävä rakennus, jonka säilyminen tulee turvata kaavaratkaisuin. Erityisesti kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti merkittävillä alueilla rakennuksia ei saa purkaa, että ympäristön ainutlaatuisuus säilyisi. Täydennysrakentamista tulee hallita rakennusmääräyksillä, jotka koskevat kytkentää ympäristöön sekä värejä ja materiaaleja. Seutukaavassa keinona voidaan käyttää aluekohtaisia suunnittelumääräyksiä alueen kulttuuriympäristön säilyttämiseksi. Rakennusjärjestyksessä rakennukseen tulee kohdistaa säilymisen turvaavia määräyksiä. Rakennusten mahdollisen uuskäytön tulee olla sellaista, ettei niiden maisemallinen ja kulttuurihistoriallinen arvo turmellu. Rakennuksen varjelemiseen tähtäävistä toimenpiteistä neuvotellaan omistajan kanssa yhteisesti sopien.

Korjaus ja hoito:

Rakennusten korjaukset ja lisärakentaminen tulee suunnitella niin, että ne tukevat alueen kulttuurihistorian ja maiseman säilymistä. Rakennusten korjaamisen yhteydessä tulee mahdolliset häiritsevät myöhemmin lisätyt osat ja muutokset poistaa tai sopeuttaa. Rakennuksen arvokkaita osien korjauksissa tulee turvata rakennuksen arvon säilyminen. Neuvoja tulee saada kulttuurihistoriallisten rakennusten korjaamiseen perehtyneiltä asiantuntijoilta.

Toimenpideryhmä C

C-ryhmän rakennukset ovat rakennushistoriallista arvoa omaavia, uudistettuja rakennuksia. Uudisrakentamiseen verrattavat muutokset ovat vähentäneet rakennuksen historiallista aitoutta. Rakennus on arvokkaan ympäristön osa ja se sijaitsee maisemallisesti merkittävällä paikalla. Rakennuksella saattaa olla historiallista arvoa. Rakennuksen varjelemiseen tähtäävistä toimenpiteistä neuvotellaan omistajan kanssa yhteisesti sopien.

Suojelutoimenpiteet:

Historiallisesti ja ympäristöllisesti merkittävien rakennusten säilyminen tulee turvata kaavaratkaisuin. Historiallisesti merkittäviä rakennuksia ei tule purkaa.

Korjaus ja hoito:

Rakennuksen korjaukset ja ympäristö tulee suunnitella niin, että ne tukevat alueen kulttuurihistorian ja maiseman säilymistä. Rakennuksen korjaamisen yhteydessä tulee sen arvokkaat osat säilyttää ja rakennus sopeuttaa ympäristön kokonaisilmeen mukaiseksi. Asiantunteva korjausneuvonta on tarpeellista.

Toimenpideryhmä D

Kulttuurihistoriallinen alue, missä on säilynyt arvokkaita rakennuksia, rakenteita ja istutuksia tai luonnonkasveja alueen menneisyyttä ilmentävänä kokonaisuutena. Alueella on huomattavaa merkitystä ympäristönä ja maiseman osana.

Suojelutoimenpiteet:

Yleis- ja osayleiskaavoissa alue tulee todeta rakennushistoriansa ja ympäristönsä kannalta merkittäväksi. Arvokasta rakennuskantaa tai muita kulttuurihistoriallisesti arvokkaita osia ei saa hävittää eikä muuttaa niin, että alueen historiallinen ja maisemallinen arvo vaarantuu. Uudisrakentamista tulee hallita rakennusmääräyksillä, jotka koskevat kytkentää ympäristöön sekä värejä ja materiaaleja. Seutukaavassa voidaan käyttää aluekohtaisia suunnittelumääräyksiä ja suojelukohdemerkintöjä. Rakennusjärjestyksessä alueeseen tulee kohdistaa säilymistä turvaavia määräyksiä. Yksittäisistä rakennuksista ja muista kohteista ks. ryhmät A,B,C,E, F ja M.

Korjaus ja hoito:

Kaavoitusta ja täydennysrakentamista varten tulee tehdä rakennetun ympäristön selvitys, jossa esitetään alueen ja olemassa olevien rakennusten historia sekä merkitys lähiympäristössä ja maisemassa. Alueelle laaditaan korjaus- ja rakentamisohjeet. Täydennysrakentamisen tulee sopeutua alueen ominaispiirteisiin, mittasuhteisiin ja ympäristöön. Rakennetun ympäristön perinne-kauneus- ja muita arvoja ei saa hävittää.

Toimenpideryhmä E

Kulttuurihistorialliseen ympäristöön olennaisesti kuuluva luonnonesine tai kasvusto, jolla on arvoa maisemassa ja ympäristössä alueen tai paikan historiasta kertovana osana.

Suojelun toimenpiteet:

Maisemallisesti, ympäristöllisesti ja/tai historiallisesti merkittävä kohde, jonka säilyminen on turvattava kaavaratkaisuin. Kohdetta ei saa hävittää eikä muuttaa niin, että alueen historiallisen ja maisemallisen arvon säilyminen vaarantuu. Muinaismuistolain tarkoittama luonnonesine tai kasvi on automaattisesti löydettyessä rauhoitettu.

Hoito:

Kaavoitusta ja täydennysrakentamista varten tulee tehdä ympäristön selvitys, jossa esitetään kohteen historia sekä merkitys lähiympäristössä ja maisemassa. Alueelle tulee luoda hoitopäämäärät ja ohjeet.

Rakentaminen tulee tapahtua niin, ettei rakennettuun ympäristöön sisältyviä perinne-, kauneus- ja muita arvoja hävitetä (rakennuslaki 34 pykälä).

Toimenpideryhmä F

Merkittävä kohde, jonka kulttuurihistoriallinen arvo tulee kasvamaan mikäli kohde säilytetään ja hoidetaan. F-ryhmän rakennukset edustavat uudempaa arkkitehtuuria.

Korjaus ja hoito:

Hoitoon on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta rakennuksen ympäristöllinen ja rakennushistoriallinen arvo säilyy.

Toimenpideryhmä G

Kulttuurimaisemat ovat ihmisen ja luonnon yhteisvaikutuksena syntyneitä kokonaisuuksia. Kulttuurimaisema voi muodostua esim. viljely- ja laidunmaista, asutuksesta ja teistä tai se voi olla teollisen kehityksen muokkaama. Kulttuurimaisema on muovautunut tavallisimmin pitkään jatkuneen elinkeinotoiminnan tuloksena. Kulttuurimaisema muuttuu koko ajan alueella harjoitettavien elinkeinojen ja muiden toimintojen vaikutuksesta. Toiminnoissa tulee korostaa maisemanhoitoa ja sen kehityksen ohjaamista haluttuun suuntaan.

Suojelu- ja hoitotavoitteet:

Maaseudun kulttuurimaiseman suojelussa ja hoidossa tulee keskeisenä tavoitteena pitää sitä, että luonto ja ihmisen rakennelmat sulautuvat kokonaisuudeksi, joka on esteettisesti kaunis ja ekologisesti kestävä. Maaseudun kulttuurimaiseman perustana oleva avoin viljelymaisema tulee säilyttää ja siinä olevat kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset ja rakennelmat suojella. Uudisrakentaminen ja vanhan korjaaminen tulee sopeuttaa ympäristöönsä.

Suojelu- ja hoitotoimenpiteet:

Kulttuurimaiseman suojelussa ja hoidossa vaikutetaan kaikkiin toimiin, joilla on merkitystä maiseman säilymiselle tai muuttumiselle. Tällaisia tekijöitä ovat maataloustuotannon harjoittamisen muodot sekä kaikenlainen rakentaminen: rakennukset, tiet, johtolinjat, jne. Maataloustuotannossa tapahtuvaan maisemasuojeluun ja hoitoon tulee kiinnittää huomiota yleisen maatalouspolitiikan toteuttamisen yhteydessä mm. tukemalla perinteisiä maisemia ylläpitäviä tuotantomuotoja, viljelyn ja laiduntamisen jatkumista. Maatalousviranomaisten (mm. maaseutukeskusten), -järjestöjen (mm. tuottajajärjestöt) ja kansalaisliikkeiden (mm. kylätoimikunnat) ohjaus- ja valistustoiminnalla on mahdollisuus vaikuttaa maisemakuvaan. Rakennusten, teiden, johtolinjojen, yms. Rakentamiseen vaikutetaan kaavoituksen ja rakennusvalvonnan avulla. Rakentamiseen vaikuttaminen ei kohdistu pelkästään uuden tekemiseen vaan myös vanhan korjaamiseen.

Toimenpideryhmä M

Kohde on tai saattaa olla muinaismuistolain tarkoittama jäännös. Alueella sijaitsee muinaismuistolain tarkoittama jäännös.

Muinaismuistolain suojaama kohde.

Suojeltava kaavamääräyksin eri asteisissa kaavoissa.

8. KUNTAKOHTAISET TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Kuntakohtaisten toimenpide-ehdotusten esitystapa

Kohdenumero (invno) ja kohteen nimi viittaa maakunnalliseen rakennuskulttuuri-inventointiin, joka on julkaistu Kymenlaakson rakennuskulttuuri-nimisenä kirjana vuonna 1992.

Kirjaimilla A, B, C ja F kuvataan rakennuksen historiallista aitoutta.

Sarakkeessa ympäristökokonaisuus on pienialaiset kulttuurihistorialliset ympäristöt merkitty kirjaimella D.

E-kirjaimella on ilmaistu sellaiset kohteet tai ympäristöt, joihin kuuluu merkittäviä istutuksia, luonnonkasveja ja -muodostelmia. Kohde tai ympäristö on tai saattaa olla muinaismuistolain tarkoittama kohde.

M-kirjaimella on merkitty sellaiset kohteet, jotka ovat tai saattavat olla muinaismuistolain tarkoittamia jäännöksiä. Ympäristön kohdalla kirjain merkitsee sitä, että alueella sijaitsee jäännös.

Kirjaimella G on merkitty laajemmat kulttuurimaisema-alueet. Myös silloin kun yksittäinen rakennus tai alue on erityisen merkityksellinen laajemman kulttuurimaiseman osana on se merkitty G-kirjaimella.

Rakennusten käytön ja ympäristötyypin mukainen ryhmittely

RAKENNUKSET

1.1 Alkutuotanto

1.2 Maaseuturakentamisen perinteeseen liittyvät asuinrakennukset

1.21 1700-luku, 1800-luku

1.22 1900-luvun alusta 1930-luvulle

1.23 1940-luku, 1950-luku

1.3 Asuinrakennukset kaupungeissa ja taajama-alueilla

1.31 1700-luku, 1800-luku

1.32 1800-luvun teollisuusympäristöjen asuinrakennukset

1.33 1900-luvun alusta 1950-luvulle

1.34 1900-luvun alkupuolen teollisuusympäristöjen asuinrakennukset

1.35 Kerrostalot 1800-luvun loppu ja 1900-luvun alkupuoli

1.4 Hallintorakennukset

1.5 Huvilat ja huvilakokonaisuudet

1.6 Koulut 1800-luvulta 1950-luvulle

1.7 Kauppa- ja liikerakennukset 1800-luvulta 1940-luvulle

1.8 Pankkirakennukset 1800-luvulta 1950-luvulle

1.9 Sosiaaliseen toimintaan liittyvät rakennukset 1800-luvulta 1900-luvun puoliväliin

1.10 Ulkorakennukset

- 1.11 Vapaa-aikaan liittyvät kohteet
- 1.12 Yhdistystoimintaan liittyvät rakennukset
1800-luvulta 1900-luvun puoliväliin
- 1.13 Museorakennukset ja -alueet

KULTTUURIMAISEMAT

- 2.1 **Kulttuurimaisema-alueet**
 - 2.11 Suomenlahden rannikko ja saaristo
 - 2.12 Suomenlahden rantamaa
 - 2.13 Järvialue
 - 2.14 Kymijoki

YMPÄRISTÖT

- 2.2 **Keskusta-alueet**
- 2.3 **Kirkolliseen toimintaan liittyvät ympäristöt**
- 2.4 **Kartanoalueet**
- 2.5 **Kyläkokonaisuudet**
 - 2.51 Vanhat kyläpaikat
- 2.6 **Liikenteeseen liittyvät ympäristöt**
 - 2.61 Suuri Rantatie, Turun-Viipurintie
 - 2.62 Riihimäen-Pietarinrata
 - 2.63 Rautatieasemat ja -ympäristöt
 - 2.64 Historialliset ja maisemalliset tielinjat sekä vesiliikenteeseen liittyvät kohteet
- 2.7 **Teollisuusympäristöt, mylly-ympäristöt**
 - 2.71 1600-luku, 1700-luku, 1800-luku
 - 2.72 1800-luku ja 1900-luvun alku
 - 2.73 1910-luvulta 1950-luvulle
- 2.8 **Pien- ja kerrostaloalueet**
 - 2.81 Pientaloalueet 1800-luvun lopulta 1920-luvulle
 - 2.82 Pientaloalueet 1900-luvun alusta 1960-luvulle
 - 2.83 Yhtenäiset kerrostaloalueet
- 2.9 **Puukaupunkialueet**
 - 2.91 1700-luku, 1800-luvun alkupuoli
 - 2.92 1800-luvun loppupuoli ja 1900-luvun alkupuoli
- 2.10 **Sotahistoriaan liittyvät alueet**
- 2.11 **Uiton historiaan liittyvät ympäristöt**

KASVUSTO JA MUINAISMUISTOLAIN TARKOITTAMAT KOHTEET

- 3.1 **Muinaismuistolain tarkoittamat kohteet**
 - 3.12 Luonnonmuodostelmat ja perimätieto
 - 3.13 Muistokivet
- 3.2 **Istutukset ja luonnonkasvit**

Liite 1

RAKENNUSTEN KÄYTÖN JA YMPÄRISTÖTYYPIN MUKAINEN RYHMITTELY SEKÄ RYHMITTELYN MUKAISET TOIMENPITEET

Rakennukset ja ympäristöt on esitetty rakennuksen käyttötarkoituksen ja ympäristöjen luonteen mukaisissa ryhmissä. Osa kohderyhmistä on jaoteltu kronologisesti pienempiin osiin. Ryhmittelyssä ovat ne Kymenlaakson rakennushistorialliset, maisemalliset ja ympäristölliset merkittävät kerrostumat, joiden tavoitteeksi tulee asettaa säilyttämisen turvaaminen. Ryhmien sisältämän rakennuskannan ja muiden kohteiden varjeleminen, hoitaminen ja käyttäminen edistää Kymenlaakson säilymistä omaleimaisena, monia vivahteikkaita ja historiallista menneisyyttä kuvastavia ympäristöjä sisältävänä maakuntana. Kestävän kehityksen ajatus toteutuu rakennetussa ympäristössä vain kun historiallinen kerrostuneisuus säilyy ja uuden suunnittelu tapahtuu säilyttämällä menneisyyden arvokkaat osat ja piirteet.

Tulevaisuuden tavoitteet on inventointien osalta asetettava kuntakohtaisten ja aluettaisten inventointien tekemiseen ja niiden käyttämiseen suunnittelun ja toteutuksen perusaineistona. Tässä esitettyä seudullisen toimenpideohjelman ryhmittelyä voidaan pitää ohjeellisena kunnallisten inventointien ja hoitotavoitteiden teossa.

Yksittäiset rakennukset ja kohteet on jaoteltu seuraaviin ryhmiin.

RAKENNUKSET

- 1.1 Alkutuotanto**
- 1.2 Maaseuturakentamisen perinteeseen liittyvät asuinrakennukset**
 - 1.21 1700-luku, 1800-luku
 - 1.22 1900-luvun alusta 1930-luvulle
 - 1.23 1940-luku, 1950-luku
- 1.3 Asuinrakennukset kaupungeissa ja taajama-alueilla**
 - 1.31 1700-luku, 1800-luku
 - 1.32 1800-luvun teollisuusympäristöjen asuinrakennukset
 - 1.33 1900-luvun alusta 1950-luvulle
 - 1.34 1900-luvun alkupuolen teollisuusympäristöjen asuinrakennukset
 - 1.35 Kerrostalot 1800-luvun loppu ja 1900-luvun alkupuoli
- 1.4 Hallintorakennukset**
- 1.5 Huvilat ja huvilakokonaisuudet**
- 1.6 Koulut 1800-luvulta 1950-luvulle**
- 1.7 Kauppa- ja liikerakennukset 1800-luvulta 1940-luvulle**
- 1.8 Pankkirakennukset 1800-luvulta 1950-luvulle**
- 1.9 Sosiaaliseen toimintaan liittyvät rakennukset 1800-luvulta 1900-luvun puoliväliin**
- 1.10 Ulkorakennukset**
- 1.11 Vapaa-aikaan liittyvät kohteet**
- 1.12 Yhdistystoimintaan liittyvät rakennukset 1800-luvulta 1900-luvun puoliväliin**
- 1.13 Museorakennukset ja -alueet**

KULTTUURIMAISEMAT

- 2.1 Kulttuurimaisema-alueet**
 - 2.11 Eteläinen ja kaakkoinen viljelysseutu
 - 2.12 Suomenlahden rannikkoseutu
 - 2.13 Järvialue
 - 2.14 Kymijoki

YMPÄRISTÖT

2.2 Keskusta-alueet

2.3 Kirkolliseen toimintaan liittyvät ympäristöt

2.4 Kartanoalueet

2.5 Kyläkokonaisuudet

2.51 Vanhat kylänpaikat

2.6 Liikenteeseen liittyvät ympäristöt

2.61 Suuri Rantatie, Turun-Viipurintie

2.62 Riihimäen-Pietarinrata

2.63 Rautatieasemat ja -ympäristöt

2.64 Historialliset ja maisemalliset tielinjat sekä vesiliikenteeseen liittyvät kohteet

2.7 Teollisuusympäristöt, mylly-ympäristöt

2.71 1600-luku, 1700-luku, 1800-luku

2.72 1800-luku ja 1900-luvun alku

2.73 1910-luvulta 1950-luvulle

2.8 Pien- ja kerrostaloalueet

2.81 Pientaloalueet 1800-luvun lopulta 1920-luvulle

2.82 Pientaloalueet 1900-luvun alusta 1960-luvulle

2.83 Yhtenäiset kerrostaloalueet

2.9 Puukaupunkialueet

2.91 1700-Luku, 1800-luvun alkupuoli

2.92 1800-Luvun loppupuoli ja 1900-luvun alkupuoli

2.10 Sotahistoriaan liittyvät alueet

2.11 Uiton historiaan liittyvät ympäristöt

KASVUSTO JA MUINAISMUISTOLAIN TARKOITTAMAT KOHTEET

3.1 Muinaismuistolain tarkoittamat kohteet

3.12 Luonnonmuodostelmat ja perimätieto

3.13 Muistokivet

3.2 Istutukset ja luonnonkasvit

1.1 ALKUTUOTANTO

Viljamakasiinit/Riihet/Muut varhaiset raaka-aineen kerämiseen ja käsittelyyn liittyvät rakennukset ja rakenteet

Alkutuotantoon liittyvillä rakennuksilla ja rakenteilla on suuri merkitys maisemallisina osina ja erityistä merkitystä kansanomaisena rakennustaiteena sekä vanhoista rakennustavoista ja työmenetelmistä kertovina rakennuksina.

Alkutuotantoon liittyvät rakennukset ja rakenteet ovat harvinaistuneita. Tuotantotapojen muuttumisen johdosta useat vanhat tuotantorakennukset ovat jääneet käyttämättömiksi. Alkutuotantorakennusten purkaminen on vähentänyt kylämaisemien monimuotoisuutta. Ongelmana on sopivan uudiskäytön löytäminen. Kohteet tulee inventoida kattavammin.

1.2 MAASEUTURAKENTAMISEN PERINTEESEEN LIITTYVÄT ASUINRAKENNUKSET

Asutukseen ja viljelyelinkeinoon ja -maisemaan liittyvät rakennukset muodostavat huomattavan osan kulttuuriperinnöstämme. Perinteiseen asumusmaisemaan liittyy usein eri aikojen rakennustyyliä, mutta yhtenäisestä ja hitaasta kehityksestä johtuen rakennukset ovat sopeutuneet toisiinsa ja ympäröivään maisemaan. Maaseutu sai uusia piirteitä 1940- ja 1950-luvulla standardirakentamisen myötä, joka on jatkunut eri muotoja saaneena nykypäiviin. Nykyisin ongelmana on paikallisen rakennusperinteen ja omaleimaisen ympäristön yhdenmukaistuminen rakennustuotannon lisääntyvän teollistumisen ja keinomateriaalien käytön myötä. Vanhoja talonpoikaistaloja sijaitsee myös nykyisillä taajama-alueilla.

1.21 1700-luku, 1800-luku

Klassismi (empire), puutyyli ja kertaustyyli

Ryhmässä ovat Kymenlaakson vanhimmat säilyneet talonpoikaiseen asumiseen liittyvät kerrostumat. Ajan maalaistalot kuuluvat kulttuurimaisemaan olennaisena osana. Kyseessä on erityisen merkittävä rakennushistoriallinen ja ympäristöllinen kohderyhmä.

Rakennukset ovat harvinaistumassa ja usein ovat jääneet pois vakituisesta käytöstä. Rakennukset ovat olleet viime vuosikymmeninä uudistuvia, jolloin muutokset ovat kohdistuneet erityisesti ikkunoihin ja pintamateriaaleihin sekä koristeellisiin yksityiskohtiin. Korjaaminen on usein tapahtunut uudisrakentamiseen verrattavalla tavalla. Tyypillistä on, että eristäminen on tehty niin, että rakennuksen ulkoasun suhteet ovat muuttuneet. Rakennusten sisätiloissa on usein tehty huomattavia muutoksia. Rakennukset tulee inventoida kattavammin ja hyvin säilyneiden rakennusten korjauksiin on suunnattava neuvontaa ja avustuksia.

1.22 1900-luvun alusta 1930-luvulle

Kertaustyyli/Jugend/1920-luvun klassismi

1900-luvun vaihteesta 1930-luvulle rakennetut maaseudun asuinrakennukset muodostavat merkittävän kohderyhmän. Ajan maalaistalot kuuluvat kulttuurimaisemaan olennaisena osana. Maatalousseurojen rakennusmestarien ja muiden koulutettujen virkamiesten ja arkkitehtien suunnittelemat historiallisesti aitoina säilyneet

rakennukset ovat rakennushistoriallisesti arvokkaita. Erityisen merkittävän kohderyhmän muodostavat Alfred Sjöströmin ja Heikki Siikosen suunnittelemat rakennukset.

Aidot rakennukset ovat harvinaistumassa ja usein ovat jääneet pois vakituisesta käytöstä. Asutut rakennukset ovat olleet viime vuosikymmeninä alttiita muutoksille. Erityisesti on käytetty standardi-ikkunoita ja sopimattomia pintamateriaaleja sekä virheellistä lisäeristämistä. Ongelmana ovat myös siipirakennukset ja kuistit jotka eivät sovellu rakennuksen alkuperäiseen arkkitehtuuriin. Rakennukset tulee inventoida kattavammin. Hyvin säilyneiden rakennusten korjauksiin on suunnattava neuvontaa ja avustuksia.

1.23 1940-luku, 1950-luku

Maatilarakentaminen jälleenrakennuskaudella perustuu suurelta osin Maatalousseurojen keskusliiton ja maatalousministeriön asutus-asiaainosaston julkaisemiin piirustuksiin. Puolitoistakerroksiset maatilojen päärakennukset ja niihin liittyvät karjarakennukset ovat merkittävä osa nykyistä suomalaista maatalousmaisemaa.

Puolitoistakerroksisten maatilojen asuinrakennukset ovat olleet viime vuosina alttiita muutoksille, joissa on käytetty sopimattomia pintamateriaaleja ja väriä. Lisärakentamisessa 1960- ja 1970-luvulle tyypillinen tasakattoinen siipiosa on yleinen. Sodanjälkeisen asutustoiminnan tuloksena syntyneitten viljely-alueiden rakennuskannan säilyminen tulee turvata kaavaratkaisuilla merkittävimmillä alueilla. Asuin- ja ulkorakennusten säilymiseksi on luotava korjaus- ja rakentamisohjeita, joilla turvataan rakennusten ulkoasu ja ohjataan lisärakentamista. Rakennusten arvostusta on edistettävä. Uudisrakennukset tulee sopeuttaa alueen kokonaisilmeen mukaisiksi.

1.3 ASUINRAKENNUKSET KAUPUNGEISSA JA TAAJAMA-ALUEILLA

1.31 1700-luku, 1800-luku

Klassismi/Empire/Kertaustyyli/Puutyyli/Jugend

Kymenlaakson vanhin säilynyt asuinrakennuskanta. Ajan asuinrakennukset liittyvät usein puukaupunkialueisiin tai ovat säilyneet yksittäisinä rakennuksina. Erityisen merkittävän kohderyhmän muodostavat alkuperäisyyttään säilyttäneet rakennukset sekä sellaiset rakennukset, joihin liittyy henkilöhistoriaa tai ovat ympäristökokonaisuuden kannalta korvaamattomia. Rakennuksiin liittyvät ulkorakennukset ja pihat ovat osa talon historiaa.

Kohderyhmällä on keskeinen asema rakennetun ympäristön hoidossa. Historiallisesti, maisemallisesti ja ympäristöllisesti arvokkaita rakennuksia, joiden säilyminen tulee turvata.

1.32 1800-luvun teollisuusympäristöjen asuinrakennukset

1800-luvun lopun teollisuuden johtajien, virkailijoiden ja työläisten asuintalot ovat merkittävä osa asuinrakennusten perinnettä.

Kohderyhmällä on keskeinen asema rakennetun ympäristön hoidossa. Historiallisesti, maisemallisesti ja ympäristöllisesti arvokkaita rakennuksia, joiden säilyminen tulee turvata.

1.33 1900-luvun alusta 1950-luvulle

Kertaustyyli/Puutyyli/Kansallisromantiikka/Jugend/1920-luvun
mi/Funktionalismi

klassis-

Ajan varhaisimmat säilyneet asuinrakennukset liittyvät usein puukaupunkialueisiin tai ovat säilyneet yksittäisinä rakennuksina. Erityisen merkittävän kohderyhmän muodostavat alkuperäisyytään säilyttäneet asuinrakennukset sekä sellaiset rakennukset, joihin liittyy henkilöhistoriaa tai ovat ympäristökokonaisuuden kannalta korvaamattomia. Rakennuksiin liittyvät ulkorakennukset ja pihat ovat osa talon historiaa.

Erityisesti 1900-luvun alun puukaupunkialueisiin liittyvillä rakennuksilla on keskeinen asema rakennetun ympäristön hoidossa. Harvinaistunut kohderyhmä, jonka säilyminen tulee turvata. Suuri osa rakennuksista ovat hoitamattomia. Rakennuksia on purettu runsaasti viime vuosina. Korjauksissa on käytetty uudisrakentamiseen verrattavia menetelmiä ja sopimattomia kate- ja pintamateriaaleja. Oikeiden korjaustapojen käyttöä ja ympäristökokonaisuuksien säilyttämistä on korostettava.

1.34 1900-luvun alkupuolen teollisuusympäristöjen asuinrakennukset Kertaustyyli/Jugend/1920-luvun klassismi/Funktionalismi/1950-luku

Teollisuuden virkailijoiden ja johtajien asuintalot ovat merkittävää asuinrakennusten perinnettä. Osa asuinrakennuksista muodostaa eri aikakausia, niiden rakennushistoriallisia piirteitä ja sosiaalista kerrostuneisuutta ilmentäviä kokonaisuuksia.

Kohderyhmällä on keskeinen asema rakennetun ympäristön hoidossa. Historiallisesti, maisemallisesti ja ympäristöllisesti arvokkaita rakennuksia, joiden säilyminen tulee turvata.

1.35 Kerrostalot 1800-luvun loppu ja 1900-luvun alkupuoli Kertaustyyli/Jugend/1920-luvun klassismi/Funktionalismi/1950-luku

Ympäristön hoidon tärkeä kohderyhmä on myös varhainen kerrostalojen arkkitehtuuri. 1930-luvulta lähtien on syntynyt myös rakennushistoriallisesti ja ympäristöllisesti merkittäviä kerrostaloalueita (kts. Yhtenäiset kerrostaloalueet 2.8.3).

Vanhempien kerrostalojen sisätilojen muutokset ovat kohdistuneet mm. huonekorkeuksiin, huonejakoihin ja uudistuksiin seinien pintamateriaaleissa ja väryksessä. Rappukäytävien alkuperäiset koristemaalaukset ovat lähes tyystin hävinneet. Lasikuitutapetin käytön yleistymisen ja ovien uusiminen ovat aiheuttaneet yksilöllisten rappukäytävien katoamista. Ulkoasuun ovat vaikuttaneet mm. pintamateriaalien, ikkunoiden ja ovien uusimiset rakennuksen alkuperälle vieraalla tavalla. Historiallisesti oikea väryys vaihdetaan usein nykyajan makutottumusten mukaiseksi. Hoitoon on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta rakennusten ympäristöllinen ja rakennushistoriallinen arvo säilyy.

1.4 HALLINTORAKENNUKSET

Pitäjäntuvat/Kunnantalot/Kaupungintalot/Muut hallintorakennukset
Klassismi/Kertaustyyli/Puutyyli/Jugend/1920-luvun klassismi/Funktionalismi

Rakennukset ilmentävät sijaintinsa ja arkkitehtuurinsa kautta asemaansa hallintorakennuksena. Rakennukset ovat merkittäviä historialliselta, rakennushistorialliselta ja ympäristölliseltä kannalta.

Historiallisesti, maisemallisesti ja ympäristöllisesti arvokkaita rakennuksia, joiden säilyminen tulee turvata. Hoitoon on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta rakennusten ympäristöllinen ja rakennushistoriallinen arvo säilyy. Rakennuksilla on suuri merkitys keskustakokonaisuuksissa.

1.5 HUVILAT JA HUVILAKOKONAISUUDET

Puutyyli/Kertaustyyli/Jugend/1920-luvun klassismi/Muut arkkitehtonisesti merkittävät huvilat.

Viime vuosisadan lopun ja tämän vuosisadan alun huvilakokonaisuudet ja -rakennukset ovat ainutlaatuisia rakennuksia, joiden ympäristöihin liittyy usein istutuksia ja merkittävää kulttuuri- ja luonnonmaisemaa.

Vanhat ja muut arkkitehtonisesti merkittävät huvilat ovat historiallisesti, maisemallisesti ja ympäristöllisesti arvokkaita rakennuksia. Historiallisesti aitojen rakennusten sekä vanhojen huvila-alueiden säilyminen tulee turvata. Huvilarakennuskannan inventointi tulee tehdä entistä kattavammin. Rakennusten korjaamiseen tulee suunnata neuvontaa kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten korjaustavoista. Yksittäisten rakennusten ja kokonaisuuksien säilymistä tulee edistää kaavoituksen ja tukimuotojen keinoin.

1.6 KOULUT 1800-LUVULTA 1950-LUVULLE

Kertaustyyli/Puutyyli/Kansallisromantiikka/Jugend
1920-luvun klassismi/Funktionalismi/1950-luku

Rakennukset ovat arvokas osa rakennusperinnettä ja ne ilmentävät usein keskeisen sijaintinsakin puolesta paikkakunnan historiaa. Kouluilla on merkittävä sijansa arkkitehtuurin historiassa. Erityisen arvokkaan kohderyhmän muodostavat 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun koulurakennukset sekä arkkitehtuuriltaan aitoina säilyneet oppilaitokset.

Vanhemman kerrostuman kyläkoulujen ongelmana on koulutoiminnan loppuminen. Vanhoihin kouluihin on monesti sijoitettu toimintaa, joka on ristiriidassa rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon kanssa. Käytössä olevissa

kouluissa on tehty sisätilojen uusimisia, jolloin ne ovat samankaltaistuneet. Erityisesti 1960-luvulla tapahtuneissa saneerauksissa ruutu- tai T-ikkunat muutettiin teollisesti valmistetuiksi standardi-ikkunoiksi. Koulujen inventointi tulee suorittaa entistä kattavammin ja neuvontaa kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten korjausperiaatteista tehostettava. Uuskäytön tulee olla rakennukseen sopivaa.

1.7 KAUPPA- JA LIIKERAKENNUKSET 1800-LUVULTA 1940-LUVULLE

Kertaustyyli/Puutyyli/Kansallisromantiikka/Jugend/1920-luvun
klassismi/Funktionalismi

Ryhmän rakennuksilla on merkittävää kulttuurihistoriallista arvoa kaupparakennuksena. Monet rakennuksista ovat vakiintuneet arkkitehtuurin historiaan. Erityisen merkittävän kohderyhmän muodostavat autenttina säilyneet liikerakennukset ja liike- ja asuinrakennusten yhdistelmät. Rakennuksiin liittyvät ulkorakennukset ja pihat ovat huomattava osa talon historiaa.

Historiallisesti, maisemallisesti ja ympäristöllisesti arvokkaita rakennuksia, joiden säilyminen tulee turvata. Hoitoon on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta rakennusten ympäristöllinen ja rakennushistoriallinen arvo säilyy.

Rakennuksilla on suuri merkitys kylä-, keskusta- ja tienhaaraympäristöissä. Liiketoiminnan keskittyminen on vaikuttanut kaupparakennusten käyttötarkoitusten muutoksiin. Jatkuvasti harvinaistuva rakennushistoriallinen ryhmä, jonka parhaita esimerkkejä on säilytettävä. Vanhat autenttina säilyneet sisätilat ja kiinteät kalusteet ovat hyvin harvinaisia.

1.8 PANKKIRAKENNUKSET 1800-LUVULTA 1950-LUVULLE

Kertaustyylit/Puutyyli/Kansallisromantiikka/Jugend/1920-luvun klassismi/Funktionalismi

Pankkirakennukset ilmentävät usein kunakin aikana vallinnutta arkkitehtuuria ja pankkien yhteiskunnallista asemaa. Erityisen arvokkaita kohteita ovat historiallisesti aitoina säilyneet rakennukset.

Historiallisesti, maisemallisesti ja ympäristöllisesti arvokkaita rakennuksia, joiden säilyminen tulee turvata. Hoitoon on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta rakennusten ympäristöllinen ja rakennushistoriallinen arvo säilyy. Rakennuksilla on suuri merkitys kylä-, keskusta- ja tienhaaraympäristöissä.

1.9 SOSIAALISEEN TOIMINTAAN LIITTYVÄT RAKENNUKSET 1800-LUVULTA 1900-LUVUN PUOLIVÄLIIN

Sairaalat/Lastenkodit/Vanhainkodit/Muut

Kertaustyylit/Puutyyli/Jugend/1920-luvun klassismi/Funktionalismi

Rakennuksella on merkitystä sosiaali- ja hoitotoiminnan historiassa ja/tai sillä on rakennushistoriallista ja maisemallista arvoa.

Hoitoon on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta rakennusten ympäristöllinen ja rakennushistoriallinen arvo säilyy.

1.10 ULKORAKENNUKSET

Piha-, ulko-, ja tuotantorakennukset ovat ympäristöjen keskeisiä osia, toisaalta yhtenäisyyttä, toisaalta vaihtelevuutta luovia tekijöitä. Erityisesti maaseudun kyläkokonaisuuksissa ja taajamien pientaloalueilla piha- ja ulkorakennusten merkitys korostuu ympäristötä luovina ja piha- ja tienäkymiä rajaavina tekijöinä. Maaseudun ulkorakennuksiin liittyy usein kansanomaisen rakennustaiteen arvoa.

Ulkorakennusten rakennushistoriallinen ja maisemallinen arvo koetaan usein vähäisenä. Käytöstä poisjääneet ulkorakennukset ovat usein hoitamattomia.

Kansanomaisten ulkorakennusten säilymiseksi on keskitettävä hoito- ja neuvontatyötä. Ulkorakennusten käyttö on vähentynyt. Uudet käyttötarkoitukset tulee sopeutua rakennuksen luonteeseen. Ulkorakennusten merkitystä maisemallisina ja ympäristöllisinä osina on korostettava. Inventointi on tehtävä entistä kattavammin.

1.11 VAPAA-AIKAAN LIITTYVÄT KOHTEET

Tanssilavat/Elokuvateatterit/Muut

Alkuperäiset vapaa-ajan rakennukset ilmentävät kulloisellekin ajalle ominaista arkkitehtuuria ja sosiaalista ympäristöä. Vanhin kerrostuma sekä arkkitehtuuriltaan korkeatasoiset rakennukset ovat merkittäviä kohderyhmiä.

Vapaa-ajan viettoon liittyvät ympäristöt ovat vanhimmalta osaltaan harvinaistumassa. Kohteet tulee inventoida kattavammin.

1.12 YHDISTYSTOIMINTAAN LIITTYVÄT RAKENNUKSET 1800-LUVULTA 1900-LUVUN PUOLIVÄLIIN

Seurantalot/Työväentalot/Maamiesseurantalot/Muut yhdistystoimintaan liittyvät talot

Rakennukset ovat arvokas osa rakennusperinnettä ja ne ilmentävät usein keskeisen sijaintinsa puolesta paikkakunnan historiallista kerrostuneisuutta.

Seurantaloja rappeutui ja ne harvinaistuivat erityisesti 1960-, ja 1970-luvuilla. Alkuperäiset seuran- ja työväentalojen sisätilat ovat erityisen harvinaisia. Kymenlaaksossa on useita seuran- ja työväentaloja, jotka ovat käyttämättöminä tuhoutumassa. Rakennusten käyttöönottamiseksi ja korjaamiseksi on keskitettävä voimavaroja.

Opetusministeriö on vuosittain jakanut valtion tulo- ja menoarviossa olevat seurantaloiden korjausavustukset ja Suomen Kotiseutuliitto on antanut taloja omistaville yhdistyksille avustuksiin liittyvää neuvontaa vuodesta 1984 lähtien. Yhdistykset ovat saaneet valtiolta apua korjaustoimintaan (kts. Valtionavustus työväen- ja seurantaloiden korjaukseen).

1.13

MUSEORAKENNUKSET JA -ALUEET

Museoalue/Kotiseutumuseot/Muut

Museoalue, johon on kerätty rakennushistoriaan liittyviä rakennuksia tai ovat alkuperäisiä museoituja rakennuksia tai ympäristöjä.

Museoitavalle rakennukselle tulee olla vahvat rakennushistorialliset tai historialliset perusteet. Rakennuksen siirtäminen alkuperäiseltä paikaltaan ei rakennushistorialliselta ja ympäristölliseltä kannalta ole suositeltavaa. Museorakennuksen korjaaminen tulee tapahtua rakennuskonservointiin perehtyneen asiantuntijan opastuksella

2.1 KULTTUURIMAISEMA-ALUEET

Maaseudun kulttuurimaisema muodostuu pääosin viljely- ja laidunmaista, asutuksesta ja teistä. Kulttuurimaisema on muovautunut tavallisimmin pitkään jatkuneen elinkeinotoiminnan tuloksena. Voimakkaastikin muovautuneen kulttuurimaiseman peruspiirteet määräytyvät alueen luontosuhteista. Kymenlaaksolaisen kulttuurimaiseman perustana ovat olleet maakunnalle ominaiset luontosuhteet ja elinkeinojen muodot. Nopeasti tapahtuneet yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset ovat muuttaneet ja muuttamassa maaseudun perinteellistä kulttuurimaisemaa epäedulliseen suuntaan siitä, mikä on koettu perinteelliseksi ja esteettisesti miellyttäväksi. Kulttuurimaiseman suojelun ja hoidon tavoitteena on yleisesti maisemallisten arvojen vaaliminen niin, että perinteisten elinkeinojen luoma maisema säilyy mahdollisimman hyvänä. Erityisesti maisemallisten arvojen vaalimisesta tulee huolehtia niillä kulttuurimaisema-alueilla, jotka on arvioitu muita arvokkaammiksi. Kymenlaaksossa arvokkaat kulttuurimaisemat on selvitetty ympäristöministeriön ohjeiden mukaan suoritetun inventoinnin avulla. Inventoinnin tuloksena on saatu Kymenlaaksolle tyypillisten arvokkaiden kulttuurimaisemakokonaisuuksien joukko. Arvioinnin perusteella kulttuurimaisemat on jaettu valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaisiin.

Kulttuurimaisemien suojelu- ja hoitotoimenpiteet maisemamaakunnittain ja -seuduittain

Luontosuhteiden ja erilaisten kulttuurivaikutteiden perusteella Kymenlaakso jakautuu maisemiltaan erilaisiin osiin, mikä on otettava huomioon myös kulttuurimaisemien suojelu- ja hoitotoimenpiteissä. Maisema-alueryhmän mietinnössä esitetyssä maisemallisessa aluejaossa Ensimmäinen Salpausselkä erottaa Kymenlaakson pohjois- ja eteläpuoliskon eri maisemamaakuntiin kuuluviksi. Pohjois-Kymenlaakso kuuluu laajaan itäisen Järvi-Suomen maisemamaakuntaan. Keski- ja Etelä-Kymenlaakso kuuluvat Eteläisen Rantamaan maisemamaakuntaan. Maisemamaakunnat jakautuvat edelleen pienimmiksi maisemaeduiksi. Pohjois-Kymenlaakso kuuluu osana Lounais-Savon järvisuutuun, josta myöhemmin käytetään vain nimitystä Järvisuutu. Eteläinen Rantamaa jakautuu Kymenlaakson alueella kolmen maisemaseudun kesken: läntinen osa Kymijoki mukaanlukien kuuluu Eteläiseen viljelysuutuun, sen itäpuoliset osat kuuluvat Kaakkoiseen viljelysuutuun ja näiden molempien eteläpuolella sijaitseva Suomenlahden rannikko ja saaristo kuuluvat Suomenlahden rannikkosuutuun.

2.1.1 Suomenlahden rannikkosuutu

Suomenlahden rannikko ja saaristo on maisemallisesta yleisilmeeltään avoin, kallioinen ja karu. Rannikolla ja sisäsaaristossa peitteisyys on vaihtelevaa, paikoin rehevääkin, mutta ulkomerelle päin mentäessä harvapuustoisten ja puuttomien, kallioisten saarten ja luotojen määrä lisääntyy.

Rakennuskulttuurin kannaltamerkittäviä ovat elinkeinot ja asutus, erityisesti saaristo- ja rannikkokyläkokonaisuudet ja niihin liittyvät rakennukset ja rakenteet. Yksittäisistä rakennuksista erityisen arvokkaita ovat ennen 1860-lukua valmistuneet empiretyyliset maaseudun talonpoikaistalot. Näitä taloja esiintyy saaristoalueen ohella pitkin rannikkoa Virolahdelta Pyhtäälle. Kaupunkialueilla (Kotka ja Hamina) on runsaasti arvokkaita kokonaisuuksia rakennushistoriallisista kerrostumista. Alueen kokonaisuuteen kartanoalueita sekä sotahistoriaan ja teollisuushistoriaan liittyviä rakennuksia ja rakenteita. Rannikkoa pitkin länsi-itäsuuntaisena läpikulkeva ja yhdistävä kulttuurihistoriallinen kokonaisuus on Suuri Rantatie eli Turun-Viipurintie.

Kulttuurihistoriallisesti ja kulttuurimaisemakokonaisuuksina valtakunnallisesti arvokkaita ovat **Kaunissaaren, Haapasaaren ja Tammion saaristokylät**. Maakunnallisesti arvokkaita kokonaisuuksia ovat **Kuorsalon saaristokylä Kaar-**

niemen rantakylä.

Suojelu ja hoitotoimenpiteet

Erityisesti saaristokylät sijaitsevat muutosherkässä ympäristössä. Suojelu ja hoitotoimenpiteiden tulee olla koko kyläkokonaisuuden käsittäviä. Kaunissaaren, Haapasaaren ja Tammion kylien osalta on seutu- ja yleiskaavalliset, Kaunissaaren ja Tammion osalta myös yksityiskohtaisemmat suunnitelmat ohjaavat rakentamistoimenpiteitä. Erityisesti Tammiossa yksityiskohtaiset rakentamis- ja korjausohjeet sekä asukkaiden sisäistämä miljööön vaaliminen on tuottanut hyvää tulosta.

Kaunissaaren, Haapasaaren ja Tammion osalta on tehty rakennus- ja ympäristöinventointia. Muilta osin sitä tulee jatkaa. Inventointien perusteella tulee laatia rakennusten ja niiden ympäristön hoitotapaohjeisto niiltä osin kuin ei vielä ole laadittu. Uudisrakentamista tulee ohjata suunnitelmilla siten, että rakennukset soveltuvat sekä sijainniltaan että tyyliltään vanhaan ympäristöön.

2.12

Eteläinen ja kaakkoinen viljelyseutu

Suomenlahden rantamaa ylenee loivasti rannikolta kohti Ensimmäistä Salpausselkää. Korkeussuhteiltaan maasto on matalahkoa ja pienipiirteistä. Muinainen jääkausi ja sen jälkeiset Itämerivaiheet jättivät jälkeensä, maan kohottua, huuhtoutuneen maankamaran. Rapakivikallioperän kohoumat ovat tyypillisesti jyrkkärinteisiä, porrasmaisia ja usein paljaita tai ohuelti irtaimen maan peitossa. Harjut ja moreenikumpareet ovat muinaismerivaiheiden tasoittamia ja mataloittamia. Huuhtoutuneiden kohoumien väliset painanteet ovat hienojakoisten maalajien, mm. savien, täyttämiä. Savikot loivat perustan Kymenlaakson runsaille viljely- ja laidunmaille sekä samalla maaseudun kulttuurimaisemille. Merkittäviä viljelymaisemien muotoutumisalueita ovat olleet rannikkomaan kaakosta luoteeseen suuntautuvat kallioperän murroslaaksot. Näistä tärkein on maakunnan taloudellisen toiminnan ja asutuksen ydinalue, Kymijokilaakso. Kymijokilaaksosta itäänpäin mentäessä kaakkoisella viljelyseudulla maisema muuttuu karummaksi ja pienipiirteisemmäksi, rapakivikallioiden, pienten järvien ja soiden mosaiikiksi. Jokilaaksot ovat Summan- Sippolanjokilaaksoa lukuunottamatta melko pieniä. Laajimmillaan viljelymaisemat ovat keskisessä Kymenlaaksossa, varsinkin sen läntisissä osissa Anjalankosken, Elimäen ja Etelä-litin alueilla.

Länsiosien laajoilla savikkoalueilla maatalous on ollut viljelyvoittoista, itäänpäin peltoalueet pienenevät ja karjanhoidon osuus on ollut vallitsevaa. Olosuhteet näkyvät myös rakennuskulttuurissa. Länsiosissa on nähtävissä kartanokulttuuria, itäisille osille on tyypillistä jokivarsien peltomaisemat kylineen. Mahtava Kymijoki loi edellytykset suurteollisuudelle ja sen varaan syntyneille taajamille. Pienempien rannikkojokien varsille syntyi pienimuotoisempaa teollisuutta ja mylly-ympäristöjä, jotka ovat miltei hävinneet. Alueella on runsaasti historiallisten rajalinjojen sotamuistomerkkejä, varustuksia ja rajamerkkejä.

Maisemakokonaisuuksien inventoinnissa arvioitiin tällä maisemavyöhykkeellä valtakunnallisesti merkittäviksi kulttuurimaisemakokonaisuuksiksi **Kymijokilaakson viljelyalueet, Summanjoki-Sippolanjokilaakson viljelyalueet** sekä **Vaalimaanajokilaakson viljelyalueet**. Maakunnallisesti merkittäviksi on arvioitu **Junkkarinjärven ympäristö, Elimäenjärven viljelyalue, Tallusjokilaakso, Sääksjärven ympäristö, Haapa-Kimolan alue, Saksalan-Tavastilan-Ylänummen seutu, Suur-Miehikkälä, Lapjärven ympäristö, Vehkajoenlaakso, Onkamaanjärven ympäristö, Kannusjärven seutu, Kattilaisten Häppilän alue, Nopala, Sydänkylän-Klamilan alue, Virolahden kirkonkylän alue, Harjun-**

Ravijoen alue, Siltakylän-Länsikylän-Myllykylän alue.

Suojelu- ja hoitotoimenpiteet

Tällä vyöhykkeellä sijaitsee kooltaan ja sijainniltaan erilaisia kulttuurimaisemakokonaisuuksia, joihin kohdistuu erilaisia muutosvoimia. Keskeisesti sijaitsevilla, vilkkaan toiminnan alueilla harkitsematon rakentaminen uhkaa maisemakuvaa. Syrjäisillä alueilla taloudellisen toiminnan hiipumisesta on helposti seurauksena rakennusten ja rakenteiden rappeutuminen ja avoimien peltomaisemien umpeenkasvu. Alueella tapahtuva rakentaminen tulee ohjata avoimien viljelymaisemien reunoille tai suuriin metsäsaarekkeisiin, mieluummin jo rakennettujen alueiden yhteyteen. Avoimilla paikoilla olevien rakennusten ja rakenteiden suojaksi tulisi istuttaa puustoa. Samoin avoimessa viljelymaisemassa sijaitsevien teiden, purojen ja jokien varteen tulisi istuttaa puustoa ja pensastoa. Viimeksi mainittujen osalta paitsi maisemallisista syistä myös estämään ravinteiden valumista vesistöön.

Keskeiset maisemakokonaisuudet tulee sisällyttää seutu- ja yleiskaavoihin. Niissä vaikutetaan erilaisten aluevarauksin ja kaavamääräyksin maisemakuvan kannalta olennaisten piirteiden säilymiseen. Näitä sitten sovelletaan yksityiskohtaisemmissa suunnitelmissa kuten tiesuunnitelmissa, kyläsuunnitelmissa, palstoitus-suunnitelmissa tai rakennusvalvonnan harkitessa yksittäisen rakennushankkeen sijoittumista. Myös kuntien rakennusjärjestyksiin voidaan sisällyttää määräyksiä, joilla voidaan edesauttaa maisemakuvan säilymistä. Esimerkiksi avoimeen viljelymaisemaan rakentamista voidaan rajoittaa.

2.13

Järviseutu

Ensimmäisen Salpausselän pohjoispuolella alkaa lukuisten järvien luonnehtima Järvi-Suomi, josta vain pieni osa kuuluu Kymenlaaksoon. Maankamara on vähemmän huuhtoutunut kuin rannikkomaalla. Harjut ja moreenikumpareet ovat korkeampia ja voimakaspiirteisimpiä kuin Salpausselän eteläpuolella. Savikot ovat pieniä ja hajanaisia paitsi eräillä alueilla Salpausselkien välissä, jossa esiintyy varsin laajojakin savikoita. Viljelymaisemat ovat laajimmillaan Toisen Salpausselän eteläpuolisella vyöhykkeellä. Myös Iitin Lyöttilässä on laajat, savikoihin perustuvat viljely- ja laidunmaisemat.

Järvialueen poikki kulkevat suuret reunamuodostumat, Salpausselät, muodostavat oman, ympäristöstään voimakkaasti erottuvan maisemaelementin. Salpausselät ovat tarjonneet erinomaisen sijoittumisalueen liikenneväylille, asumiselle sekä erilaisille talouden ja virkistyksen tarpeille. Tästä syystä eteläisen Järvialueen liikenne ja taajasaetus keskittyvät Salpausselille. Erityisen vetovoimaisia alueita ovat olleet Salpausselkien ja vesistöjen leikkauskohdat.

Vuonna 1870 avatun Riihimäki-Pietarinradan asemaympäristöt Kaipiaisissa ja Kausalassa sekä Kouvolan syntyhistoria yhdessä ylisen Viipurintien linjausten kanssa ilmentävät Salpausselkien historiallisesti merkittävää liikenteellistä asemaa. Salpausselät ovat olleet myös monien sotahistoriallisten tapahtumien näyttämönä. Näistä ajoista kertovat useat taisteluiden paikat sekä Kaakkois-Suomen linnoitusketjuun kuuluva Utin linnoitus.

Järviseudun talonpoikaisen rakennuskulttuurin ominaispiirteet kiteytyvät selvimmin havaittaviksi Iitin kirkonkylässä ja sen ympäristössä. Lännestäpäin omaksuttu melko koristeellinen laudoitustyyppi esiintyy myös laajemman alueen yksittäistaloissa. Iitin kirkonkylän lisäksi ovat kulttuuriarvoiltaan huomattavia myös

Jaalan kirkonkylä Verlan vanha teollisuusympäristö, Kuusankosken teollisuusympäristöt pientaloalueineen sekä kartanoalueet. Oman kulttuurihistoriallisen ja maisemiltaan merkittävän aluekokonaisuus on Valkealan reitin uittohistoriaan liittyvä väliväylä.

Järvalueella on inventoitu valtakunnallisesti merkittävänä maisemakokonaisuuksina **litin ja Jaalan kirkonkylät ympäristöineen**. Maakunnallisesti merkittäviksi on arvioitu litissä **Lyöttilän seutu, Vuolenkosken seutu, Tapolan-Sitikkalan alue** sekä maisemanähtävyytenä **Hiidensaari**, Jaalassa **Kimolan kanava**, Valkealassa **Kuivalan-Haimilan alue**, **Tirva**, **Selänpään alue**, **Pihlajasaaren alue**, **Anttilan alue**, **Tuohikotin alue**.

Suojelu- ja hoitotoimenpiteet

Järvalueen tärkeimmät kulttuurimaisemakokonaisuudet tulee sisällyttää seutu- ja yleiskaavoihin, joissa aluevarauksin ja kaavamääräyksin huolehditaan olennaisten maisemapiirteiden säilymisestä. Iitin ja Jaalan kirkonkylissä rakentaminen tulee pitää mahdollisimman yhtenäisenä ja tiiviinä kokonaisuutena eikä sallia sen levittäytymistä. Jaalassa on erityisesti pidättäydyttävä rakentamisen enemmästä laajenemisesta kirkonkylästä Pyhäjärvelle viettävälle viljelyaukealle. Myös muualla on pyrittävä suosimaan nykyistä tiiviimpää kylärakennetta.

2.14

Kymijoki

Kunnittaisessa toimenpideluettelossa Kymijoen maisema-alueeseen liittyvät kohteet on esitetty 2.1.4 numerosarjalla. Kymijoki kuuluu osana Eteläiseen viljelyseutuun, mutta esitetään tässä erikseen keskeisen asemansa takia.

2.2 KESKUSTA-ALUEET

Kirkonkylien keskustat/Kaupunkien keskustat/Tienhaarat/Merkittävä kortteli

Keskusta-alue tai kortteli, joka on säilynyt yhtenäisenä kiinteänä kokonaisuutena sisältäen historiallista rakennuskantaa. Ehjät kulttuurihistoriallisesti arvokkaat keskusta- ja korttelialueet tulee olla suojele- ja hoitokysymyksissä erityisen varteenotettavia alueita.

Suojeltavat osat tulee rajata selkeiksi kokonaisuuksiksi ja muu rakentaminen tulee suorittaa kokonaisuuden ehdoilla (Rakl 34). Kunnalla tulee olla mahdollisuus lunastaa arvokkaita rakennuksia, jos rakennuksen säilyminen ei ole muuten turvattu. Keskustojen rakenteen muodostusta tulee ohjata kaavalla, säilyttämällä vanha omaleimainen rakenne ja perinteiset rakennukset. Arvokkaimmat rakennukset tulee merkitä kaavaan suojeltaviksi rakennuksiksi, joiden ulkoasua ei saa muuttaa. Määräykset tulee luoda sellaisiksi, että arvokkaat sisätilat säilyvät. Rakennusten käyttötarkoitus tulee olla sopusoinnussa sen kulttuuriarvon kanssa. Tiestön suunnittelu tulee olla sellaista, että se ei vahingoita miljöötä.

2.3 KIRKOLLISEEN TOIMINTAAN LIITTYVÄT YMPÄRISTÖT

Kirkot/Pappilat/Seurakuntatalot/Hautausmaat/Muut kirkolliseen toimintaan liittyvät rakennukset ja rakenteet

Kirkolliset rakennukset ja ympäristöt ovat valtakuntamme merkittävimpiä kulttuurimuistomerkkejä. Kirkon ja muiden kirkolliseen toimintaan liittyvien rakennusten kulttuuriympäristö on erityisen merkittävä paikallisen omaleimaisuuden luoja. Kirkot eivät ole pelkästään rakennushistoriallisesti arvokkaita yksittäisrakennuksia vaan niiden sijainti suhteessa kokonaisuutena on keskeinen.

Kirkkollisten rakennusten ja ympäristöjen hoidossa on erityisesti kiinnitettävä huomiota maiseman kokonaisrakenteeseen, joka antaa hyvän ja jo valmiinaolevan lähtökohdan paikallisen yksilöllisyyden säilyttämiseksi. Kirkkollisten rakennusten ympäristö on yleis- ja osayleiskaavoissa määritettävä riittävän suureksi niin, että sen olennaiset piirteet säilyvät. Olennaiset piirteet ovat usein yksilöllisiä johtuen kirkon sijainnista. Yleisesti ottaen kirkolliseen ympäristöön liittyvät usein vanhempaa rakennuskantaa, vanhaa tiestöä, siltoja ja pelto-, järvi- tai jokimaisemaa, jotka ovat ratkaisevia koko paikallisen maiseman kannalta.

Antikvaarinen asiantuntija kirkkojen hoidossa on museovirasto.

Kirkkohallitus antoi vuonna 1988 seurakunnille uudet ohjeet korjaussuunnitelmien hallinnollista käsittelyä varten. Lisäksi ohjeissa on luetteloitu ne korjaustoimenpiteet, joilla on katsottava olevan olennainen merkitys kirkon ja kellotapulien ulko- ja sisäasulle. Olennaiset muutokset tulevat opetusministeriön käsiteltäviksi ja valtioneuvoston ratkaistaviksi. Vähäisemmät muutokset jäävät kirkon omaan ratkaisovaltaan. Kirkkohallituksen ohjeissa on korostettu, että jo ennen korjaushankkeiden vireillepanoa seurakuntien olisi syytä olla yhteydessä sekä kirkkohallituksen että museoviraston asiantuntijoihin.

Kirkolliset rakennukset ovat rakennuslain alaisia. Kirkollisia ympäristöjä rakennettaessa tai muutettaessa tulevat kaavoitus ja rakentamista ohjaavat säännökset sovellettaviksi. Käytännössä kirkon purkamiseen tarvitaan aina valtioneuvoston suostumus.

Kirkkorakennusten yhteydessä olevat kiinteät muinaisjäännökset ja irtaimet muinaisesineet ovat muinaismuistolain mukaan suojeltuja.

2.4 KARTANOALUEET

Kymenlaakson merkittävimpiin historiaa ja ympäristöjä luoviin tekijöihin on vuosisatoja kuulunut kartanokulttuuri. Kartanot niihin liittyvine rakennuksineen ja istutuksineen ovat osa kymenlaaksolaista kulttuurimaisemaa, sen historiallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaita osia.

Säilyneet kartanorakennukset ovat yleisesti ottaen hyvässä kunnossa ja niiden hoidosta kannetaan omistajien puolelta vastuuta. Kartanoympäristöihin liittyy usein arvokasta rakennuskantaa, joka on saanut alkuperäisestä poikkeavaa käyttöä tai osin jää käyttämättömäksi.

Kartanoalueen liittyessä läheisesti taajama-alueisiin ja kuntakeskuksiin kartanoympäristöihin on kohdistunut kaavoituspaineita.

Kartanoalueiden arvokas rakennuskanta ja niihin liittyvät puistot ja puukujat tulee huomioida seutu-, yleis-, ja detaljikaavoituksessa suojeltavina osina.

Kartanorakennusten ja -ympäristöjen piha-alueiden, puistojen ja puutarhojen neuvontaan tulee kytkeä rakennushistorian asiantuntemusta, korjausneuvontaa ja maisema-arkkitehtuurin asiantuntija.

2.5 KYLÄKOKONAISUUDET

Ympäristö, joka on säilyttänyt vanhaa kylärakennetta ja sijaitsee vanhalla asuin-alueella. Alueella on usein iäkästä rakennuskantaa. Tiestö ja kokonaisympäristö ilmentää mennyttä aikaa ja on sopusuhtainen elinympäristö. Kyläpaikan rakennuskanta voi joskus olla talojen siirtojen yhteydessä harventunut. Kyläkokonaisuus on laajemman kulttuurimaiseman arvokas osa.

Kulttuurimaisemaa eheyttävänä ja ylläpitävänä keinona ovat kokonaisvaltaiset kyläsuunnitelmat, taloudellinen tuki ja korjaus- ja täydennysrakentamisen ohjaus. Kylien arvokas rakennuskanta ja niihin liittyvä merkittävä kasvusto ja luonnonesi- neet tulee huomioida seutu-, yleis-, ja detaljikaavoituksessa suojeltavina osina.

2.51 Vanhat kyläpaikat

Vanha asuinpaikka, joka kuuluu Kymenlaakson asutushistoriaan. Alueella voi olla jäänteitä rakennusten sijoista. Usein paikalla on menneisyydestä kertovaa kulttuurikasvustoa. Alueella voi olla huomattavaa maisemallista arvoa ja muinaismuistolain tarkoittamia jäännöksiä.

2.6 LIIKENTEeseen LIITTYVÄT YMPÄRISTÖT

Tiet/Sillat ja muut rakenteet/Kievarit/Majatalot/Hotellit/Rautatieasemat ja ympäristöt

2.61 Suuri rantatie, Turun-Viipurintie

Riihimäen-Pietarinradan ohella Kymenlaakson huomattavin laaja-alainen liikenteen historiaan kuuluva kokonaisuus. Vanha Turun-Viipurintie noudattelee pääasiassa tämän jo 1300-luvulla käytetyn tieyhteyden linjausta. Tie kulkee Kymenlaakson alueella Pyhtään, Kotkan, Vehkalahden, Haminan ja Virolahden kuntien alueella.

Suuren Rantatien ja Turun-Viipurin tien arvokkaiden osuuksien suojelmiskeinoina voidaan käyttää niiden merkitsemistä seutu- ja yleiskaavaan suojeltavina alueina. Suoja-alue tulee koskea myös tiehen välittömästi liittyviä arvokkaita rakennuksia, rakenteita ja perimätietoon liittyviä paikkoja sekä laajempiakin kulttuuri-maisemallisia arvoja sisältäviä alueita. Suoja-alueissa tulee erityistä huomiota kiinnittää myös tieltä erkanevien muiden vanhojen teiden risteysalueisiin.

Tien hoidossa tulee huomioida tiehen liittyvät muinasmuistolain tarkoittamat kohteet.

Tiemuseo on suorittanut Suuren Rantatien inventoinnin vuonna 1991. Inventointia ja tien hoitoon liittyviä tavoitteita tulee käyttää tiehen liittyvissä suunnitelmissa. Näistä saa tietoa Kymenlaakson maakuntamuseosta.

2.62 Riihimäen-Pietarinrata

Vanhat rautatieasemat ja -ympäristöt/Sillat/Istutukset

Suuren rantatien ja Turun-Viipurintien ohella Kymenlaakson huomattavin laaja-alainen liikenteen historiaan kuuluva kokonaisuus. Riihimäen-Pietarinrata kulkee pääasiassa Toista Salpausselkää pitkin ja siihen liittyy useita merkittäviä ympäristöjä ja yksittäisiä kohteita.

2.63 Rautatieasemat ja -ympäristöt

Vanhat rautatieasemat ja -ympäristöt/Sillat/Istutukset

Rautatieasemat ja -ympäristöt ovat erityisen arvokas kohderyhmä.

Historiallisesti, maisemallisesti ja ympäristöllisesti arvokkaita rakennuksia, joiden säilyminen tulee turvata. Vanhoja rautatieasemia ja niiden ympäristöjä säilyttävinä keinoina ovat seutukaava- ja yleiskaavamääräykset, rakennustapaohjeet ja rakennusjärjestyksessä esitetyt säilyttämiseen tähtäävät määräykset. Useat vanhat rautatieasemat ja -ympäristöt ovat hoitamattomia ja ovat jääneet tai jäämässä pois alkuperäisestä käytöstä. Valtion omistamien rakennusten suojelua valvoo museovirasto yhdessä rakennushallituksen kanssa.

2.64 Historialliset ja maisemalliset tielinjat sekä vesiliikenteeseen liittyvät kohteet

Kymenlaaksossa on säilynyt vanhoja tieosuuksia ja kyläteitä, jotka muodostavat kulttuurimaiseman olennaisia osia. Teitten linjaukset ja teihin ja katuihin liittyvät yksityiskohdat, kuten esim. kivi-rakentamisen perinteeseen liittyvät rakenteet voivat olla ympäristöä ratkaisevasti muovaavia tekijöitä.

Liikenteeseen liittyvät kohteet ovat paikoin voimakkaitten muutospaineitten alaisuudessa myös kaupunki- ja taajama-alueilla.

Teiden hoidossa tulee huomioida tiehen liittyvät muinasmuistolain tarkoittamat kohteet.

Historiallisesti arvokkaiden tieosuuksien suojelemiskeinoina voidaan käyttää niiden merkitsemistä seutu- ja yleiskaavaan suojeltavina alueina. Suoja-alue tulee koskea myös tiehen välittömästi liittyviä arvokkaita rakennuksia, rakenteita ja perimätietoon liittyviä paikkoja sekä laajempiakin kulttuuri-maisemallisia arvoja sisältäviä alueita. Suoja-alueissa tulee erityistä huomiota kiinnittää myös tieltä erkanevien muiden vanhojen teiden risteysalueisiin. Teiden inventointi tulee suorittaa entistä kattavammin.

2.7 TEOLLISUUSYMPÄRISTÖT, MYLLY-YMPÄRISTÖT

2.71 1600-luku 1700-luku 1800-luku

Sahat ja myllyt ja niiden paikat/Kaivostoiminta ja louhokset/
Teollisuuden varhaiset alueet ja jäänteet

Alueet muodostavat usein uudempiin teollisuuslaitoksiin liittyviä, niiden menneisyyttä ilmentäviä historiallisia paikkoja. Vanhat teollisuusalueet voivat olla myös luonnonmaisemaan liittyviä maanpäällisiltä osiltaan

tuhoutuneita alueita. Ennen 1870-lukua syntyneet esiteolliset muistomerkit, kuten kaivos- ja louhostoimintaan sekä teollisuuden varhaiset paikat ja jäänteet sekä sahamyllyt ja niiden paikat.

Vanhat teollisuushistorialliset alueet voivat olla muinasmuistolain tarkoittamia jäännöksiä. Vanhojen mylly- ja sahaympäristöjen säilyminen edellyttää yhteistyötä omistajien kanssa ja usein myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaille ympäristöille tarkoitettuja avustuksia. Usein kysymyksessä on katoavaa kulttuuriperintöä. Sahojen ja myllyjen väheneminen on viime vuosikymmeninä ollut nopeaa. Hoitotoiminta tulisi toteuttaa kiireellisesti.

2.72

1800-luku ja 1900-luvun alku

Kertaustyylit

Industrialismin teollisuuden muistomerkit 1870-luvulta eteenpäin. Varhaiset puurakenteiset tuotantorakennukset ovat Kymenlaaksossa tuhoutuneet tulipaloissa tai ne on muuten korvattu uusilla. 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun tiilirakenteiset tuotantorakennukset ovat erityisen merkittäviä.

2.73 1910-luvulta 1950-luvulle

Kertaustyylit/Klassismi/Funktionalismi

1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä Kymenlaaksossa tapahtui huomattavaa teollista kehitystä. Rakennustoiminta oli vilkasta erityisesti toisella, kolmannella ja

neljännellä vuosikymmenellä. Teollisuusrakentaminen keskittyi Kymijoen varrelle. Syntyi laajoja ja yhtenäisiä tuotantorakennuskokonaisuuksia erityisesti paperi-, voimalaitos-, ja puuteollisuudessa, myös konepajateollisuus on 1910-luvulta asti ollut merkittävä.

Ongelmana teolliseen toimintaan liittyvien tuotantorakennusten säilymiselle ovat teollisuuslaitosten tuotantoprosessien kehittymisestä aiheutuvat muutokset rakennuskannassa. Tyhjilleen jäävien teollisuusrakennusten uskäyttö on usein vaikeasti järjestettävissä.

Teollisuusympäristöjen asemakaavoihin tulee saada tarkempia rakennuskantaan kohdistuvia määräyksiä ja suosituksia.

Kulttuurihistoriallisista teollisuusrakennuksista tulee seutu- ja yleiskaavassa alueelle saada ohjeellinen rajausta ja suojelus- ja suojelusuositukset.

Teollisuusrakennusten ja -ympäristöjen perusselvitys on suoritettava ja luotava sen pohjalta ympäristön hoidon kartoitus, jossa on pyrittävä myös alueelliseen kokonaisnäkemykseen.

Teollisuusrakennusten ja -ympäristöjen kohteitten inventointi on suoritettava nykyistä kattavammin.

Uuskäyttö tulee olla sellaista, että rakennuksen rakennushistoriallinen arvo säilyy, eikä se ratkaisevasti muuttaisi rakennuksen ulko- ja sisätiloja.

2.8

PIEN- JA KERROSTALOALUEET

2.81

Pientaloalueet 1800-luvun lopulta 1920-luvulle

Ilman kaavoitussuunnitelmaa kasvaneet pientaloalueet

Pientaloalueiden varhaisimmat kerrostumat. Rakennus ja pihakokonaisuudet ovat

yleensä syntyneet ilman kokonaissuunnitelmaa, jolloin alueiden yleisilme on muodostunut säännöttömäksi ja rakennusten ulkoasun vaihtelu on suurta. Vanhimmat kerrostumat näkyvät ympäristössä pihapiireiltään rehevinä asumisympäristöinä tai laajempina kokonaisuuksina usein muodostuneena mäkialueiden rinteille teollisuuslaitosten ympäristöihin.

Kymenlaakson teollisuusalueille ominainen ympäristötyyppi. Yleiskaavan yhteydessä on asetettava kehittämis- ja suojelutavoitteet. Alueille on laadittava korjaustapaohjeet ja järjestettävä perusparantamisen ohjaus. Pihapiirit ja tiestö ovat osa alueiden ilmettä ja niiden säilyminen on turvattava kaavaratkaisuun ja kaavamääräyksin.

2.82 Pientaloalueet 1900-luvun alusta 1960-luvulle

Yhtenäiset pientaloalueet/Siirtolapuutarha-alueet

Muodostavat pientaloalueina erityisen merkittäviä ympäristöjä. Ryhmät ovat muodostuneet kokonaissuunnitelmien pohjalta. Varhaisimmilta osiltaan ns. yhtenäiset pientaloalueet kuuluvat teollisuuslaitosten asuntotuotantoon. Sotien jälkeiset pientaloalueet, puolitoistakerroksisten rakennusten ryhmät, muodostavat usein laajoja omakotialueita. 1910- ja 1920-luvun yhtenäiset pientaloalueet sekä siirtolapuutarha-alueet ovat erityisen merkittäviä ympäristöjä.

Yleiskaavan yhteydessä on asetettava kehittämis- ja suojelutavoitteet. Yhtenäiset pientaloalueet ovat alueita, joiden alkuperäisyys ja ympäristötyypin luonne tulee turvata kaavaratkaisuilla ja kaavamääräyksillä, rakennustapaohjein ja korjausneuvonnalla.

2.83 Yhtenäiset kerrostaloalueet

Funktionalismi/1950-luku

Erityisesti funktionalistiset ja 1950-luvun yhtenäiset kerrostaloalueet muodostavat paikoin merkittäviä kokonaisuuksia.

Alueet ovat verrattain hyvin säilyneet. Korjaaminen tulee suorittaa rakennusten alkuperää kunnioittavalla tavalla. Alueisiin liittyy myös istutuksia. Säilymistä on edistettävä kaavaratkaisuilla ja -määräyksillä.

2.9 PUUKAUPUNKI-ALUEET

Klassismi/Empire/Kertaustyylit/Jugend

Puukaupungit ja 1900-luvun ensimmäisten vuosikymmenien puutarhakaupunki-ihanteita edustavat alueet ovat erityisen merkittäviä ympäristöjä.

2.91 1700-luku, 1800-luvun alkupuoli

Klassismi/Empire

Klassismin kausi 1700-luvun toiselta vuosikymmeneltä 1800-luvun alkuun. Siirtymävaihe venäläiseen empireen 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun kahden ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Haminan vanhin säilynyt rakennuskanta.

2.92 1800-luvun loppupuoli ja 1900-luvun alkupuoli

Kertaustyylit/Puutyyli/Kansallisromantiikka/Jugend/1920-luvun klassismi/Funktionalismi

Puukaupunkialueiden viime vuosikymmenien aikana tapahtunut häviäminen on vaikuttanut oleellisesti kaupunkien omaleimaisuuteen ja yksipuolistanut kaupunkikuvaa.

Kymenlaaksossa varsinaisia puukaupunkikokonaisuuksia ja niihin aiemmin kuuluneita yksittäisrakennuksia on säilynyt Haminassa 1700-luvulta 1900-luvun alkuun ja Kotkassa 1800-luvun lopulta 1900-luvun alkuun.

Puukaupunkialueilla tulee olla keskeinen asema rakennetun ympäristön hoidossa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä korjaustoimintaan. Mahdollista täydennysrakentamista on ohjattava rakennusmääräyksillä.

Puukaupunkien hoidon ei tule kohdistua vain muutamaasiin yksittäisiin rakennuksiin vaan vaatimattomimmatkin kaupunkitalot, piharakennukset ja puukaupunkimainen ympäristö pihamiljöineen ovat tärkeitä.

Puukaupunkialueet tulee inventoida entistä kattavammin.

Uuskäytössä tulee ottaa huomioon myös kuntasuunnittelun eri sektoreiden sijoitusmahdollisuudet.

Suojeltavat osat tulee rajata selkeiksi kokonaisuuksiksi ja muu rakentaminen tulee suorittaa kokonaisuuden ehdoilla (Rakl 34). Kunnalla tulee olla mahdollisuus lunastaa arvokkaita rakennuksia, jos rakennuksen säilyminen ei ole muuten turvattu. Rakenteen muodostusta tulee ohjata kaavalla, säilyttämällä vanha omaleimainen rakenne ja perinteiset rakennukset. Arvokkaimmat rakennukset tulee suojella kaavoituksen yhteydessä. Määräykset tulee luoda sellaisiksi, että arvokkaat sisätilat säilyvät. Rakennusten käyttötarkoitus tulee olla sopusoinnussa sen kulttuuriarvon kanssa. Tiestön suunnittelu tulee olla sellaista, että se ei vahingoita miljöötä.

2.10

SOTAHISTORIAAN LIITTYVÄT ALUEET

Linnoitukset/Varustukset/Rajakivet/Kasarmit/Sotatie/Sotilasvirka-talot/Muut

Kymenlaaksossa on lukuisia sotahistoriallisia paikkoja, linnoituksia ja varustuksia. Huomattavimpia ovat Kaakkois-Suomen linnoitusketjuun liittyvät kohteet. Useita varustuksia on säilynyt myös ensimmäisen ja toisen maailmansodan ajoilta. Kysymyksessä on yksi merkittävimmistä suojelun kohderyhmistä.

Linnoitukset, rajakivet ja muut kiinteät sotahistoriaan liittyvät kohteet ovat historiallisen ajan muinaismuistoja ja ne ovat automaattisesti muinaismuistolain suojaamia. Muinaismuistojen säilymistä valvoo museovirasto.

Valtion omistamat sotatoimeen liittyvät rakennukset, kuten esim. kasarmit kuuluvat valtion omistamien rakennusten suojelusta säädetyn erillisen asetuksen piiriin. Valtion omistamien rakennusten suojelua valvoo museovirasto yhdessä rakennushallituksen kanssa. Kasarmialueiden säilyminen silloin, kun ne siirtyvät kunnan omistukseen, on turvattava suojelumerkinnöin ja niiden käyttötarkoituksen tulee olla rakennuksiin ja ympäristöön soveltuvaa.

Sotahistorialliset muistomerkit tulee inventoida kattavasti.

Kaikki sotahistoriaan liittyvät kohteet on huomioitava seutu-, yleis-, ja detaljikaavoituksessa suojeltavina kohteina.

Sotateitä tulee varjella kaavamääräyksillä. Tie tai tien osa voi mahdollisesti olla muinaismuistolain suojaama.

2.11

UITON HISTORIAAN LIITTYVÄT YMPÄRISTÖT

Uitto/Rakenteet/Kanavat/Asumiseen liittyvät kohteet

Uiton historiaa ilmentävä kokonaisuus tai rakenne. Kymenlaakson teollistumiseen

liittyvä tärkeä historiallinen vaihe on 1870-luvulta asti järjestetty uitto. Huomattavimmat uiton historiaan liittyvät rakenteet, ympäristöt ja rakennukset sijaitsevat pääosin Väliväylän ja Kymijoen varsilla. Rakennuksista on säilynyt mm. aikansa rakennustaitteellisia pyrkimyksiä ilmentäviä asuinrakennuksia.

Uiton vähenemisen seurauksena uittoympäristöt ovat harvinaistumassa. Merkittävien kohteiden säilyminen on turvattava kaavaratkaisuin. Myös uittoon liittyvä kohde saattaa olla muinaismuistolain tarkoittama jäännös.

3.1 MUINAISMUISTOLAIN TARKOITTAMAT KOHTEET

Ryhmään kuuluvat myös kohteet, jotka ovat tai saattavat olla muinaismuistolain tarkoittamia historiallisen ajan jäännöksiä. (Esihistoria on mainittu rakennushistoriallisessa inventoinnissa vain satunnaisesti joittenkin suurien aluekokonaisuuksien ja joidenkin yksittäisten rakennusten yhteydessä. Esihistoriaan liittyvä inventointi tapahtuu erillisenä tutkimustyönä).

Muinaismuistolain tarkoittamia kohteita ovat mm.:

Muinaiset maa- ja kivikummut/Röykkiöt/Kivikehät/Muut kiveykset ja kivilatomukset/Pakanuuden aikaiset haudat/Kalmistot/Kivet- ja kalliot, joissa muinaisilta ajoilta kuvia, kirjoituksia, piirroksia, maalauksia, hiomauria tai muita hionnan tai hakkuun jälkiä tai uhrikuoppia/Uhrilähteet/Uhripuut/Uhrikivet/Muut palvontapaikat/Muinaiset käräjäpaikat/Muinaiset asumusten jäännökset ja asuin- ja työpaikat sekä sellaiset muodostumat, jotka ovat syntyneet sellaisten asumusten tai paikkojen käyttämisestä/Muinaisaikaiset hylätyt Linnat/Linnamäet/Linnoitukset ja linnakkeet/Vallit ja vallihaudat sekä niiden jäännökset/Kirkkojen, kappalien, luostarien ja muiden huomattavien rakennusten rauniot/Muinaiset hautapaikat/Muinaiset kivet, ristit ja patsaat, jotka on pystytetty jonkin henkilön tai tapahtuman muistoksi tai uskonnollisessa tarkoituksessa, samoin kuin muut sellaiset muistomerkit/Muinaisten huomattavien kulkuteiden, tienviittojen ja siltojen sekä vartiotuli- ja muiden sellaisten laitteiden jäännökset/Kiinteät luonnonesineet, joihin liittuu vanhoja tapoja, tarinoita tai huomattavia historiallisia muistoja.

3.12 Luonnonmuodostelmat ja perimätieto

Luonnonmuodostelmilla ja -esineillä on huomattava ympäristöllistä merkitystä. Niihin liittyy usein kansanperinteen tarustoa ja perimätietoa. Muodostelmaa on voitu käyttää hyötytarkoituksiin.

3.13 Muistokivet

Sotahistoria/Henkilöhistoria/Kirkolliset rakennukset/Kylänpaikat/Muut muistokivet ja -merkit

Muistokivi on historiallisen tapahtuman, historiallisen henkilön tai paikan muistoksi pystytetty kivi tai muu kiinteä kappale, joka voi olla työstetty tai luonnonesine. Usein muistokivi sijaitsee historiallisella paikalla ja siihen on liitetty kirjoitus. Muistokivi ilmentää myös pystytysajankohdan toimintaa ja historiallisia käsityksiä.

Muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta ja historiasta. Ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty (Muinaismuistolaki).

Muinaismuisto on heti löydettyä rauhoitettu muinaismuistolain nojalla. Löydöstä on ilmoitettava museovirastoon.

Uuden rakennuskohteen, tien tai muun suunnitelman toteutuksessa tulee varmistua siitä, onko suunnittelualueella mahdollisesti oleva muodostelma muinaismuistolain tarkoittama luonnonesine tai -muodostelma.

Muinaismuistolain tarkoittamat muistokivet ovat automaattisesti suojeltuja.

Muinaismuistolain tarkoittamat kohteet tulee merkitä seutu-, yleis- ja detaljikaavoihin suojelumerkinnällä.

3.2 ISTUTUKSET, LUONNONESINEET JA -KASVIT

Istutukset, puusto ja muut luonnonkasvit, siirtolohkareet yms. luonnon ja ympäristön osat ovat merkittäviä ympäristötekijöitä, joiden säilyttäminen on tärkeää lähiympäristön ja maiseman kannalta. Istutukset, luonnonesineet ja -kasvit tulee olla yhtenä lähtökohtana maisemanhoidossa ja kyläsuunnitelmien teossa.

Liite 2

VIRANOMAISET JA ASiantuntijat

1. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Ympäristöministeriö

Rakennusuojelun kokonaisvastuu on ympäristöministeriöllä. Ministeriön hallinnonalalle kuuluu rakennusuojelulain mukainen kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaiden kohteiden suojelu. Ministeriön rakennusuojeluasioita hoitaa alueidenkäytön osasto. Osaston vastuualueeseen kuuluvat myös rakennuslain mukainen ohjaus ja kunnissa suoritettavan kaavoituksen valvonta.

Lääninhallitus

Lääninhallituksen tehtäviin kuuluvat kuntien kaavoituksen yleinen ohjaus ja valvonta sekä rakennuslain, rakennusuojelulain ja muinaismuistolain nojalla vireille tulevien lääninhallitukselle kuuluvien asioiden hoitaminen. Lääninhallitus käsittelee mm. rakennusuojelulain mukaiset suojeluesitykset ja päättää rakennusten suojelemisesta. Rakennusuojeluasia voi lääninhallituksessa tulla vireille lääninhallituksen omasta aloitteesta tai sille tehdystä esityksestä.

2. OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Museovirasto

Opetusministeriön alainen museovirasto on maamme tärkein asiantuntijaviranomainen rakennusuojeluasioissa. Sillä on keskeisiä tehtäviä lausunnon antajana, suojeluesitysten tekijänä, suojelun valvojana ja suojelumääräysten soveltajana. Rakennusuojeluasiat

käsitellään museovirastossa rakennushistorian osastolla. Osastoon kuuluvat rakennuskulttuuritoimisto ja restaurointitoimisto. Valtion rakennusten hoidosta vastaa rakennushallitus.

3. KUNNAN VIRANOMAISET

Päivastuu rakennetun ympäristön hoidosta ja suojelusta on kunnilla. Merkittävien suojelukeino on kaavoitus. Avainasemassa ovat kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen lisäksi erityisesti kaavoitusta johtava lautakunta, joka useimmissa kunnissa on tekninen lautakunta, sekä rakennus- ja ympäristö- ja kulttuurilautakunnat. Neuvontaa ja ohjausta voidaan saada myös korjausneuvojilta ja aluearkkitehdeiltä, jos sellaiset kunnassa on. Tärkeätä on, että kunnan koko ympäristö-, kulttuuri- ja museohallinto on mukana päätöksenteon valmistelussa.

Rakennusvalvonnan juridinen asema ja vastuu suojelukysymyksissä on keskeinen. Rakennuslautakunnat antavat päätöksensä rakennus- ja purkuluvista ja tätä kautta lautakunta on myös vastuullinen kunnassa toteutettavasta rakennussuojelusta. Lain mukaan mahdollista kulttuuriarvoa sisältävän rakennuksen purkamisesta on tehtävä ilmoitus lääninhallitukselle. Rakennustarkastaja on tässä suhteessa avainasemassa toimiessaan esittelijänä rakennuslautakunnassa.

Rakennusvalvonnan on myös seurattava, että kulttuuri- ja rakennushistoriallisesti arvokkaita rakennuksia ei turmella mm. korjausrakentamisella.

4. VALTION RAKENNUSTAIDETOIMIKUNTA JA LÄÄNIN TAITETOIMIKUNTA

Valtion rakennustoimikunta voi taiteen edistämisen järjestelystä annetun asetuksen mukaan tehdä opetusministeriölle aloitteita ja esityksiä sekä laatia suunnitelmia taiteen edistämiseksi. Läänin taidetoimikunnan tulee seurata taiteen yleistä kehitystä erityisesti läänin alueella sekä olla kosketuksissa läänin taidejärjestöihin ja kuntien taide-elimiin. Läänin taidetoimikunnat voivat myös tehdä aloitteita ja esityksiä taiteen edistämiseksi. Rakennustaidetoimikunta on selvittänyt mm. mahdollisuuksia edistää esteettisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnostamista ja käyttöönottoa.

5. SUOMEN RAKENNUSTAITEEN MUSEO

Suomen rakennustaiteen museon tehtävänä on edistää, vaalia ja tukea rakennustaidetta. Museo kerää ja tallentaa etupäässä uudempaa rakennustaidetta koskevaa aineistoa sekä tukee ja harjoittaa arkkitehtuurin tutkimusta. Rakennustaiteen museo antaa asiantuntijalausuntoja viranomaisille ja yksityisille tahoille.

6. KYMENLAAKSON LIITTO

Kymenlaakson Liitto on seutukaavan laatimista ja muita seutukaavoitukseen kuuluvia tehtäviä varten perustettu kuntayhtymä. Ylintä päätösvaltaa liitossa käyttää yhtymävaltuusto, jossa ovat kaikki jäsenkunnat edustettuina. Liiton toimeenpano- ja hallintoelimenä toimii yhtymävaltuuston valitsema yhtymähallitus. Seutukaavojen perustiedostoksi on inventoitu rakennukset, rakennetut ympäristöt ja kulttuuri- maisemat. Liiton tehtävänä on myös omien suunnitelmien ja kaavojen toteuttamisen edistäminen.

7. MAAKUNTAMUSEO

Maakuntamuseon yhtenä toimintasektorina on rakennuskulttuurin tutkiminen ja säilyttämiseen tähtäävien suojelutavoitteiden luominen. Vaikka maakuntamuseolla ei ole lakisääteisiä velvoitteita eikä viranomaisasemaa rakennussuojelun piirissä, museo voi edistää alueen historiallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaiden rakennusten ja ympäristöjen säilymistä yhteistyössä viranomaisten ja yksityisten tahojen kanssa. Museo

pitää yllä rakennuskulttuurikohteiden tietopankkia. Maakuntamuseon tärkeänä tehtävänä on rakennuskulttuurin inventointi sekä lausuntojen antaminen.

8. **KULTTUURILAUTAKUNNAT**

Kaupunkiliiton mallisääntöjen mukaan kulttuurilautakuntien ja -toimistojen tehtävänä on "tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja kaupungin maisemanhoitoon sekä sen ympäristön entisyyden ja nykyisyyden säilyttämiseen ja muuttamiseen liittyvissä kysymyksissä". Suomen kunnallisliiton yleiskirjeessä on kulttuurilautakunnan tehtävä: "huolehtia kotiseutuun ja sen historiaan liittyvän henkisen ja aineellisen kulttuurin tallentamisesta, tutkimisesta ja julkaisemisesta, kerätä tietoja kunnan alueella olevista rakennustaiteellisesti, kansatieteellisesti tai kotiseutuperinteen kannalta arvokkaista rakennuksista ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin niiden suojelemiseksi".

Museolautakunnat, kotiseutulautakunnat, ympäristönsuojelulautakunnat ovat jossakin määrin antaneet lausuntojaan myös rakennussuojelukysymyksissä.

9. **KYMENLAAKSON RAKENNUSSUOJELUN ASiantuntijaryhmä**

Kymenlaaksossa perustettiin vuoden 1989 alussa maakuntamuseon, seutukaavaliiton ja lääninhallituksen yhteistyöryhmä. Työryhmä on toiminut ohjausryhmänä inventointia ja liiton suojeleohjelmaa tehtäessä ja se tulee jatkossakin toimimaan rakennussuojelun piirissä esille tulevien asioiden neuvottelevana ja yhteistyötä kehittävänä ryhmänä. Ryhmän koostumusta laajennetaan.

RAKENUSSUOJELUA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

1. RAKENUSLAKI

Rakennuslakia uudistettaessa pyrittiin kehittämään myös keinoja olemassa olevan ja erityisesti vanhemman ja muuten kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaiden rakennusten ja ympäristöjen säilyttämiseksi. Entinen ennusteista ja suunnitteista lähtevä kaavoitustapa sai rinnalleen olemassa olevan ympäristön ominaisuuksista lähtevän ja sitä parantavan suunnittelunäkemyksen. Keskeisenä uutena periaatteena on, että kaavoituksen lähtökohtana on rakennettu, olemassa oleva ympäristö. Rakennusten ja rakennetun ympäristön suojelemisen ja suunnittelun tärkeimmäksi keinoksi tuli uudistuksen yhteydessä kaavoitus. Rakennuslautakunnan rakentamista ja purkamista valvoessaan on huolehditava ettei historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaita rakennuksia eikä rakennettua ympäristöä turmella.

Kaavoituskäytännössä uudistus merkitsee sitä, että on aina tutkittava säilyttävä vaihtoehto rakentamista suunniteltaessa. Laki velvoittaa suojelunäkökulman huomioon ottamisen, kun rakennettuun ympäristöön kajotaan.

Uusi lähtökohta aiheuttaa kaavoituskäytännössä tarpeen arvioida voimassa olevat kaavat uudelleen kulttuuri- ja rakennushistorialliselta kannalta. Tarvittaessa kaavoja on pyrittävä muuttamaan sellaisiksi, että ne täyttävät uuden lainsäädännön vaatimukset. Myös uusien suojelukaavojen laatimista tulee edistää.

KAAVOITUS

Seutukaavoitus

Rakennussuojelua koskeva lainsäädäntö koskee keskeisesti rakennusten ja rakennusryhmien lisäksi myös alueita. Yleis-, asema- ja rakennuskaavoille asetetut ympäristö- ja rakennussuojelulliset velvoitteet antavat myös seutukaavoitukselle detaljikaavoitusta ohjaavana kaavoitusmuotona uusia tavoitteita ja vaikutusmahdollisuuksia. Myös seutukaavatasolla korostuvat miljöökokonaisuuksien ja rakennus- ja kulttuurihistoriallisten rakennusten suojelukysymykset.

Seutukaava laaditaan kahden tai useamman kunnan alueella ja se sisältää yleispiirteisen maankäytön suunnitelman. Maakunnanliitot tekevät maakunnallisella tasolla kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten, rakenteiden ja ympäristöjen sekä kulttuurimaisemien inventointeja. Nämä inventoinnit on osaltaan tarkoitettu yksityiskohtaisempien kaavojen suunnittelutyötä varten. Kymenlaakson seutukaavavoituksessa viime vuosien toteuttamistavoitteisiin on kuulunut rakennus- ja ympäristökulttuurin toimenpideohjelma, jossa osoitetaan maakunnan kulttuurihistoriallisesti merkittävät osa-alueet sekä niiden säilyttämis- ja kehittämisperiaatteet.

Rakennussuojelulaki antaa maakunnanliitolle mahdollisuuden tehdä esityksiä kulttuuri- tai rakennushistoriallisesti arvokkaiden rakennusten saattamisesta suojelluiksi. Pääsääntöisesti seutukaavoitus pyrkii kaavoihin sisällytettävien määräysten ja suositusten avulla ohjaamaan kuntakohtaista kaavoitusta niin, ettei suoranaisesti suojeluesityksiin tarvitsisi mennä. Yksityiskohtaisemman kaavan tulee edistää seutukaavan toteutumista. Rakennussuojelussa seutukaavamääräykset ovat koskeneet yleensä rakennusten säilyttämistä, niiden käyttöä ja rakennuksiin kohdistuvia muutostöitä ja lisärakentamista.

Maakunnanliittojen tärkeimpiä rakennussuojelun edistämiskeinoja ovat lausuntojen antaminen vireillä olevista kaavoista. Rakennussuojelu toteutuu parhaiten, silloin kun rakennus- ja ympäristönsuojelukysymyksiin voidaan osallistua mahdollisimman varhain eli yleis- ja osayleiskaavojen suunnitteluvaiheessa.

Yleiskaavoitus

Yleiskaavoituksen yhteydessä voidaan tehdä konkreettista ja suunnitelmallista työtä ympäristön säilymisen turvaamiseksi. Yleiskaava tai osayleiskaava rakennussuojelun keinona toteutuu vasta silloin, kun kaavan yhteydessä tehdään perusselvitys ympäristöjen luonteesta ja niiden kulttuurihistoriallisesta taustasta, rakennusten todellisesta kunnosta ja ominaisuuksista. Yleiskaavan yhteydessä kunnan tai kunnan osan suojeltava rakennuskanta tulisi luokitella ja osoittaa kohteet ja kulttuurimaisemat kartalla. Rakennustapaohjeistot selventävät kaavamääräyksiä. Kaavoituksen painottuessa yleiskaavoitukseen sen yhteydessä suoritettavan perusselvityksen tulee antaa yksityiskohtaiselle kaavalle suunnitteluperusta, määräykset ja toimenpiteet merkittävien aluekokonaisuuksien ja rakennusten säilyttämiseksi. Yleiskaavan tulee toteuttaa valtakunnallisia ja seudullisia suojelutavoitteita.

Asema- ja rakennuskaava-alueilla rakennukset suojellaan pääsääntöisesti kaavalla. Kaavoilla voidaan suojella laajojakin aluekokonaisuuksia. Ehdottomien suojelumääräysten lisäksi kaavoihin voi liittyä suojelua edistäviä rakennusoikeus- ja rakennustapamääräyksiä sekä uudisrakentamiselle asetettuja ehtoja. Asema- ja rakennuskaavoissa tulee toteutua yleiskaavan suojelutavoitteet.

2. RAKENNUSSUOJELULAKI

Rakennussuojelulaki on rakennuslakia täydentävä erityislaki, jota sovelletaan silloin, kun kaavoitus ei ota huomioon arvokkaan rakennuksen tai rakennetun ympäristön säilyttämisen tarvetta. Lakia sovelletaan myös kaavoittamattomilla alueilla silloin, kun arvokkaan kohteen säilyttämistä ei muuten voida turvata. Lain nojalla voidaan suojella rakennuksia, rakennusryhmiä ja rakennettuja alueita.

Ensisijainen keino kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaan rakennuksen tai ympäristön säilyttämiseksi tulisi tapahtua rakennuksen omistajan ja viranomaisen välisin neuvotteluin ja sopimuksin suojelusta. Toissijainen tapa on rakennussuojelulain mukainen menettely. Ennen rakennussuojelulain mukaista päätöstä lääninhallitus kuulee rakennuksen tai alueen omistajaa/omistajia ja pyrkii selvittämään onko rakennus tai alue suojeltavissa kaavalla tai muilla keinoilla.

SUOJELUALOITTEESTA SUOJELUPÄÄTÖKSEEN

Rakennussuojelulain mukaisen suojelualoitteen voivat tehdä omistaja, valtion viranomainen, kunta, maakunnanliitto tai rekisteröity yhdistys.

Suojelualoite tehdään lääninhallitukselle, joka tutkii asian ja tarvittaessa hankkii museoviraston lausunnon. Aloite voidaan tehdä kirjallisena vapaamuotoisena hakemuksena, joka sisältää tarvittavat tiedot rakennuksen arvon määrittelemiseksi. Aloitteessa tulee olla myös tiedot omistussuhteesta ja sijainnista.

Lääninhallitus tekee päätöksen toimenpidekiellosta.

Jos rakennuksen tai alueen säilymistä ei voida muuten turvata, lääninhallitus tekee päätöksen rakennuksen suojelusta ja laatii suojelumääräykset. Valtioneuvosto vahvistaa suojelupäätökset.

Mahdollisen valituksen käsittelee korkein hallinto-oikeus.

Korvaukset omistajalle maksaa valtio rakennussuojelusta annetun lain perusteella.

KORVAUKSET

Ympäristöministeriön avustus:

Rakennetun ympäristön suojelusta aiheutuvat kustannukset

Määrärahaa saa käyttää rakennussuojelulain 11 ja 13 §:n nojalla suoritettavien korvausten ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Uuden rakennussuojelulain ja rakennuslain muutoksessa korvausperiaatteet on saatettu voimaan myös silloin, kun rakennus suojellaan kaavamääräyksellä.

Rakennussuojelulain nojalla tehdyn pysyvän suojelupäätöksen korvausvelvollisuus syntyy kahdessa tapauksessa:

jos rakennuksen omistaja ei voi käyttää rakennusta tavanomaisella tai kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla. Tällöin hänellä on oikeus saada korvaus sellaisesta kärsimästään haitasta ja vahingosta, joka ei ole merkitykseltään vähäinen.

jos omistajan on suojelumääräysten johdosta ryhdyttävä erityisiin toimiin rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon säilyttämiseksi. Tästä aiheutuvat kustannukset on lain mukaan korvattava.

Lääninhallituksen määräämät väliaikaiset toimenpidekiellot eivät johda korvausvelvollisuuteen.

Lisätietoja:

Kymen lääninhallitus, Salpausselänkatu 22, Kouvola, puh. 951-2761.

Ympäristöministeriö. Alueidenkäytönohasto, PL 399, 00121 Helsinki, puh. 90-1601.

VALTION OMISTAMAT RAKENNUKSET

Valtion omistamien rakennusten suojelusta on annettu erillinen rakennussuojelulakiin perustuva asetus. Valtion rakennusten suojelua valvoo museovirasto yhdessä rakennushallituksen kanssa. Valtion omistaman rakennuksen suojelusta voi tehdä aloitteen myös se virasto tai laitos, jonka hallinnassa rakennus on, sekä valtion viranomainen, maakunnallinen liitto, kunta ja rekisteröity yhdistys.

3. MUINAISMUISTOLAKI

Muinaismuistolain nojalla muinaisjäännös on välittömästi rauhoitettu löydettyäessä. Muinaismuistolain nojalla suojellut lain tarkoittamat muinaisjäännökset on laissa lueteltu. Tässä mainittakoon: linnat, linnakkeet, vallit ja vallihaudat, kirkkojen ja kappelaiden rauniot sekä muinaisten hautojen ja asumusten jäännökset sekä yleensä ihmisten muinaiseen elämään liittyvät jäännökset. Niinikään muinaisten huomattavien kulkuteiden, tienviittojen ja siltojen jäännökset sekä myös kiinteät luonnonesineet, joihin liittyy vanhoja tapoja, tarinoita tai huomattavia historiallisia muistoja ovat muinaismuistolailla rauhoitettuja.

4. KIRKKOLAKI

Kirkollisten rakennusten hoidosta on säädetty kirkkolaisissa. Kirkkolaki ei sisällä

varsinaisia suojelumääräyksiä, mutta laki sisältää säännöksiä, jotka koskevat kirkollisten rakennusten ja niiden sisätilojen suojelua. Tässä mielessä kirkkojen ja muiden kirkollisten rakennusten suojelu tapahtuu muun suojelujärjestelmän ulkopuolella. Tämä koskee kuitenkin vain evankelisluterilaisia kirkollisia rakennuksia. Muiden kirkkokuntien rakennuksiin voidaan soveltaa rakennussuojelulakia. Kaikki kirkolliset rakennukset ovat rakennuslain alaisia.

RAKENNUSHISTORIALLISTEN PERUSTEIN MYÖNNETTÄVÄT AVUSTUS- JA TUKIMUODOT

1. MUSEOVIRASTON AVUSTUKSET

Entistämisavustus

Valtion tulo- ja menoarviossa on museovirastolle osoitettu määräraha jaettavaksi vuosittain kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämisavustuksina yksityisille ja yhteisöille. Avustusta voidaan myöntää paitsi rakennussuojelulla suojeltujen rakennusten myös muiden kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten entistämiseen ja kunnossapitoon edellytyksellä, että omistaja sitoutuu säilyttämään rakennuksen museoviraston määräämällä tavalla (rakennussuojelulaki 60/1985, 19 §).

Avustus on tarkoitettu korjaustöihin, jotka ovat luonteeltaan entistäviä ja joissa kaikin tavoin säästetään rakennusta sekä sen kulttuuri- ja rakennushistoriallisia arvoja ja joilla turvataan rakennuksen säilyminen. Avustusta voidaan myöntää aiemmissa korjausvaiheissa poistettujen olennaisten rakennusosien tai yksityiskohtien palauttamiseen. Korjauksessa on mahdollisuuksien mukaan noudatettava perinteisiä työtapoja ja käytettävä entisiä tai niihin soveltuvia materiaaleja tai niihin soveltuvia materiaaleja. Avustusta ei ole tarkoitettu rakennusten vuosikorjauksiin tai toistuviin ylläpitokorjauksiin, asumis- tai varustetason parantamiseen eikä rakennusteknisten ratkaisujen olennaisiin muutoksiin. Museoviraston avustus kohdennetaan antikvaariseen suojeluun ja valvontaan liittyviin toimenpiteisiin.

I. Kohteet

1. rakennussuojelulla suojellut rakennukset (yksityiset ja kuntien)
2. kansalliset rakennusmuistomerkit, joiden korjaustyö on ehdottomasti restaurointiluonteista ja edellyttää antikvaarista valvontaa
3. autiokirkot
4. henkilöhistoriaan liittyvät kohteet
5. yksityiset museot, jotka eivät kuulu museoavustusten piiriin
6. restauroinnin edellyttämä antikvaarinen tutkimus ja suunnittelu (väritunnistukset, rakennusarkeologiset tutkimukset, erityissuunnittelutehtävät)
7. kansantieteellisesti merkittävät yksittäiset talousrakennukset

II. Korjaus

1. korjaustyöt, jotka edellyttävät antikvaarista valvontaa ja antikvaarista asiantuntemusta (historialliset kerrostumat, tyylihistorialliset ratkaisut, erityismateriaalit jne.)
2. entistävät korjaustoimet, joissa ei ole kyse normaalista ylläpidosta
3. interiöörien konservoitavat korjaustyöt, seinä- ja kattomaalaukset, shabloonakuviot, erikoismaalaustyö jne.
4. uhanalaisten rakennusmuistomerkkien pelastavat korjaustoimet

Entistämisavustuksen hakeminen:

Hakemuslomakkeita ja lisätietoja saa museoviraston rakennushistorian osalta puh. 90-40501 ja Kymenlaakson maakuntamuseosta puh. 952-274 718 (rakennustutkija) 952-274 433 (toimisto).

Hakemusten on oltava museovirastossa marraskuun loppuun mennessä. Hakemukset liitteineen toimitetaan osoitteeseen: **Museovirasto/rakennushistorian osasto PL 187, 00170 HELSINKI**. Avustukseen tarvittavia liitteitä voi toimittaa kaksi viikkoa hakuajan päättymisen jälkeen; sen jälkeen niitä ei voida ottaa huomioon. Päätös avustuksen jakamisesta tehdään helmikuun loppuun mennessä. Kaikille avustuksen hakijoille ilmoitetaan päätöksestä kirjallisesti.

Museoiden rakentamisavustukset

Avustusta voi hakea museo, joka täyttää museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 3 §:ssä mainitut edellytykset.

Avustusta myönnetään museotilojen hankintaan, rakentamiseen ja peruskorjaukseen. Kaikille avustuksen hakijoille ilmoitetaan päätöksestä kirjallisesti.

Avustusta haetaan museovirastosta avustusta edeltävän lokakuun loppuun mennessä. Hakemus tehdään museoviraston lomakkeelle n:o 1, jota saa Painatuskeskus Oy:stä, PL 516, 00101 Helsinki, puh. 90-56601.

Lisätietoja:

Museoviraston museoasiain toimisto, puh. 90-40501

Museoiden valtionavustukset

Avustusta voi hakea museo, joka täyttää museoiden valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 3 §:ssä mainitut edellytykset.

Avustusta myönnetään mm. museorakennusten pienimuotoisiin kunnostustöihin, joilla tähdätään museokokoelmien säilytysolosuhteiden parantamiseen tai museotoiminnan edistämiseen. Museorakennuksen siirtokustannuksiin valtionavustusta myönnetään vain erittäin painavista syistä.

Avustusta haetaan museovirastosta avustusta edeltävän lokakuun loppuun mennessä. Hakemus tehdään museoviraston lomakkeelle n:o 1, jota saa valtion painatuskeskuksesta, PL 516, 00101 Helsinki, puh. 90-56601 sekä Kymenlaakson maakuntamuseosta.

Lisätietoja:

Museoviraston museoasiain toimisto, puh. 90-40501

Kymenlaakson maakuntamuseo

Kotkankatu 13

48100 Kotka

Puh. (952) 274718

2.AVUSTUKSET KIRKOLLISTEN RAKENNUSTEN ENTISTÄMISEEN

(Kirkkohallitus)

Tukea voivat hakea seurakunnat.

Avustuksia myönnetään vanhojen, säännöllisestä käytöstä poistettujen kirkollisten rakennusten korjaamiseen. Avustus myönnetään rakennussuojelullisin perustein. Kirkkohallitus valitsee entisöimiskohteet vuosittain yhteistyössä museoviraston kanssa.

Varsinaista hakuaikaa ei ole. Hakemukset toimitetaan kirkkohallitukselle.

Lisätietoja:

Kirkkohallitus
Satamakatu 11, 00160 Helsinki tai puh. 90-18 021.

3. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN AVUSTUKSET

Ympäristöministeriö myöntää avustuksia kunnille, yksityisille ja yhteisöille. Vuoden 1993 alusta lukien lääninhallitukset ratkaisevat rakennussuojeluvastustushakemukset ja huolehtivat myönnettyjen avustusten maksatuksesta ja valvonnasta. Ympäristöministeriö jakaa käytettävissä olevan määrärahan lääninhallitusten kesken niiden ilmoittamien selvitysten perusteella. Ympäristöministeriön avustukset kohdistetaan yleistä rakennussuojelua ja rakennusten säilymistä edistäviin toimenpiteisiin.

Paitsi varsinaisiin korjauskustannuksiin, avustusta on myönnetty myös kuntoselvitysten tekemistä tai korjaussuunnitelman laatimista varten. Sen sijaan kuntien rakennuskannan inventointiin avustusta ei ole myönnetty. Avustusta ei myönnetä toistuvaluonteisiin ylläpitokorjauksiin. Jos avustuskohde kuuluu selvästi jollekin hallinnonalalle ja on oikeutettu valtion talousarvion puitteissa erityiseen määrärahaan ympäristöministeriön avustusta ei ole myönnetty. Tällaisia rakennuksia ovat esim. seurantalot, museot ja koulut. Kirkot ja valtion omistamat, vuokralle annetut kiinteistöt jäävät niinkään ympäristöministeriön avustuksen ulkopuolelle.

Avustus maksetaan saajille sen jälkeen, kun he ovat osoittaneet heille työstä aiheutuneet kustannukset. Avustus on saajalleen veronalaista tuloa.

Korjausten on oltava sen laatuista, että rakennuksen tai alueen ominaisuus ja historiallinen aitous säilyvät.

Kunnat ja kuntayhtymät

Valtion talousarviossa määritellään avustus myönnettäväksi suojelun turvaamiseksi ensisijaisesti niissä tapauksissa, jolloin suojelun toteuttamisesta aiheutuvat kustannukset muodostuvat kunnan tai kuntayhtymän taloudelliseen asemaan nähden kohtuuttomaksi tai suojelua ei voida muutoin turvata. Avustusta voidaan myöntää kohteiden ja niiden välittömän ympäristön korjaus- ja kunnostustöihin sekä säilyttämisen edellyttämiin selvityksiin kuntien ja kuntayhtymien avustusten osalta. Kuntia ja kuntayhtymiä voidaan myös avustaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista.

Yksityiset tahot

Yksityiselle omistajalle tai rakennussuojelua edistävälle yhteisölle voidaan myöntää avustusta kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, parantamiseen ja säilyttämisen edellyttämiin selvityksiin. Avustusta on myös mahdollista käyttää merkittäviin maisema-alueisiin kuuluvan rakennetun ympäristön hoidosta ja kunnostamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin.

I. Kohteet

- 1.rakennuslailla suojellut tai säilytettäväksi tarkoitetut rakennukset ja rakennetut alueet, joilla on yleistä kulttuurihistoriallista merkitystä ja joiden avustamisella on säilymistä turvaava merkitys
- 2.rakennukset tai rakennusryhmät, joilla on huomattavaa maisemallista merkitystä

3.kuntoarvion laatiminen tai erityissuunnittelu mahdollisine elinkaarilaskelmineen

II. Korjaus

1.korjaukset, joilla turvataan rakennuksen säilyminen, ennen kaikkea ulkovaippaan kohdistuvat korjaukset ja rakennuksen kuntoa kohentavat toimenpiteet, "vesikattoperiaate".

Hakemuslomakkeita ja lisätietoja saa Ympäristöministeriön alueidenkäytön osastolta puh. 90-1601, Kymen lääninhallituksesta Kaavoitus- ja asuntotoimistosta puh. 951-2752 411 ja Kymenlaakson maakuntamuseosta puh. 952-274 718 (rakennustutkija) 952-274 433 (toimisto).

Hakemusten on oltava Kymen lääninhallituksessa marraskuun loppuun mennessä. Hakemukset liitteineen toimitetaan osoitteeseen: **Kymen lääninhallitus Kaavoitus- ja asuntotoimisto PL 301 45101 Kouvola.**

Saariston ympäristönhoitoavustukset

Valtioneuvoston päätöksellä saaristokunnista ja kuntien saaristo-osista on määrätty ne kunnat ja kuntien osat, jotka voivat saada saariston ympäristönhoitoavustusta. Avustusta voidaan myöntää edellämäiniluulle kunnille ja kuntien jäsenille sekä yhdistyksille ja säätiöille, joiden tarkoituksena on luonnonsuojelun ja ympäristönhoidon edistäminen.

Määrärahaa voidaan käyttää saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin. Avustusta voidaan myöntää mm. saariston maisemakuvan säilyttämiseen tai parantamiseen ja rakennusten korjaamiseen.

Avustukset julistetaan haettavaksi vuoden alussa, kun eduskunta on vahvistanut tulo- ja menoarvion. Hakuajasta ilmoittaa lääninhallitus.

Lisätietoja:

Kymen lääninhallitus, ympäristönsuojelutoimisto, Salpausselänkatu 22, Kouvola, puh. 951-2761/Ympäristönsuojelutoimisto.

Ympäristöministeriö. Ympäristönsuojeluosasto, PL 399, 00121 Helsinki, puh. 90-19911.

4. VALTIONAVUSTUS TYÖVÄEN- JA SEURANTALOJEN KORJAUKSEEN (Opetusministeriö)

Avustuksia voivat hakea rekisteröidyt yhdistykset tai muut oikeustoimikelpoiset yhteisöt, kuten säätiöt, yhtiöt, osuuskunnat tms.

Avustuksia voidaan myöntää erilaisten yhdistysten omistamien, kansalaistoimintaan tarkoitettujen rakennusten korjaamiseen ja talojen toimivuutta parantaviin vähäisiin laajennuksiin. Avustus voi koskea myös päärakennusta palvelevia ulkorakennuksia tai pihapiirejä. Avustusta voidaan myöntää erityisestä syystä myös talon tyyliin soveltuvan kalustuksen ja sisustuksen kunnostamiseen tai hankkimiseen sekä kiinteän erityisvarustuksen parantamiseen tai hankintaan.

Avustuksen kohteina voivat olla työväentalot, nuorisoseurantalot, maamiesseurantalot, pienviljelijäyhdistysten, raittiusseurojen, marittayhdistysten, VPK-yhdistysten talot ja kotiseutuyhdistysten, urheiluseurojen ja vastaavien yhdistysten seurantalot.

Suunnittelussa on otettava huomioon rakennuksen rakennustaiteelliset ominaisuudet ja lähtökohdaksi rakennuksen huonetilat ja rakenteet.

Avustusta haetaan opetusministeriön hakulomakkeella n:o 4, lokakuun loppuun mennessä. Hakemukset lähetetään osoitteeseen: **Opetusministeriö PL 239 00171 Helsinki**. Hakulomakkeita saa Painatuskeskus Oy:stä PL 516 00101 Helsinki, puh. 90-5660 252.

Lisätietoja:

Opetusministeriön kulttuuriosasto PL 293, 00171 Helsinki, puh. 90-134 171.

Suomen Kotiseutuliitto Kalevankatu 13 A 00100 Helsinki, puh. 90-643 260 (rakennus-tutkija), 90-643 205 (toimisto).

Kymenlaakson maakuntamuseo puh. 952-274 718 (rakennustutkija) 952-274 433 (toimisto).

5. ASUNTOHALLITUKSEN LAINOJEN KOROTETTU LAINAOSUUS

Perusparannuslainat

Perusparannuslainaa voivat hakea yksityiset henkilöt, kunnat ja yhteisöt.

Asuntohallituksen perusparannuksen lainoituksen piiriin kuuluvat kaikentyypiset asuinrakennukset, omistus- ja hallintamuodosta riippumatta sekä asuinympäristö.

Kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaan asuinrakennuksen perusparantamiseen voidaan perusparannuslainaa myöntää erityisestä syystä korotettuna. Lainan määrä on tällöin 20 prosenttiyksikköä suurempi kuin muutoin ja enimmillään 80% lainoitettaviksi hyväksytyistä kustannuksista.

Laina voidaan myöntää erityisestä syystä mikäli

-rakennuksen suojelusta on tehty päätös rakennussuojelulain (60/85) tai vastaavan aikaisemman lain nojalla tai,

-rakennus on määrätty asemakaava- tai rakennuskaavamääräyksellä suojeltavaksi tai,

-museovirasto on lausunnossaan katsonut rakennuksen kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaaksi.

Mikäli kysymyksessä oleva rakennus on edellä mainitulla tavalla todettu kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaaksi on lainanhakijan liitettävä hakemukseen selvitys em. arvoista. Kulttuurihistoriallisiin tai rakennushistoriallisiin perusteiden myönnetty korotettu lainaosuus merkitsee myös sitä, etteivät suoritettavat toimenpiteet saa vähentää rakennuksen kulttuurihistoriallista ja rakennustaiteellista arvoa (Kts. Muut tukimuodot: Asuntohallituksen lainat ja avustukset).

Hakemukset on osoitettava asuntohallitukselle ja toimitettava kunnanhallitukselle tai kunnan ilmoittamalle lautakunnalle.

Lisätietoja:

Kuntien asunto- ja rakennusviranomaiset.

Hakuajat ja hakumenettely vuoden 1990 lainoituksessa. Asuntohallitus ohjekirja B2.1

Perusparantamisen suunnitteluohjeet. Asuntohallitus ohjekirja A1.3.

Asuntohallituksen myöntämät lainat vähintään kolmeasuntoisten asuinrakennusten perusparantamiseen sekä asuinympäristön parantamiseen. Asuntohallituksen ohjekirja B1.4.

Kunnan myöntämät perusparannuslainat. Ohjekirja C1.4.

6. MAATILAHALLITUKSEN LAINOJEN KOROTETTU LAINAOSUUS

Kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaan rakennuksen peruskorjaukseen voidaan myöntää lainaa enintään 70 % kustannuksista, mikäli rakennuskustannukset ovat mainituista perusteista johtuen oleellisesti normaalia suuremmat. Edellytyksenä korotetun lainaosuuden myöntämiselle on, että toimenpide on kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti perusteltu. Tukea myönnetään toimenpiteisiin, joilla edistetään hyvää ympäristön laatua ja olemassa olevan rakennuskannan hyväksikäyttöä.

Tuen piiriin voivat kuulua sellaiset rakennukset, joiden suojelusta on tehty päätös rakennussuojelulain tai rakennuslain nojalla tai museovirasto tai maakuntamuseo on lausunnossaan katsonut rakennuksen kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaaksi.

Ennen lainahakemuksen vireillepanoa on hankittava maaseutuelinkeinopiirin rakennusmestarin hyväksyminen rakennuspiirustuksille ja kustannusarviolle. Lainoitettavat toimenpiteet voivat kohdistua rakennuksen julkisivuihin, kuten ulkoverhoukseen, kattoihin, oviin ja ikkunoihin ulkomaalauksineen, aitoihin, portteihin, katoksiin ja muihin rakennelmiin. Niihin voivat kuulua piha-alueen ajoväylät ja kulkutiet mahdollisine ojineen sekä viherrakennelmien kuntoon saattaminen (ei hyötykasvimaata).

Perinneympäristöjen lainoitus

Perinneympäristöjen säilyttämiseksi lainaa voidaan myöntää mm. tuuli- ja koskimyllyjen, kesänavettojen, aittojen, luhtien ja muiden perinteisten varistorakennusten, maisemallisesti arvokkaiden latojen, riuku- ja vitsasaitojen sekä venevajojen korjaamiseen ja parantamiseen. Lainaa voidaan myöntää myös perinnemaiseman hoidossa tarvittavien ensimmäisen vuoden investointien suorittamiseen.

Lisätietoja:

Kuntien maaseutu- ja rakennusviranomaiset

Kymen maaseutuelinkeinopiiri, Paimenpolku 16, 45100 Kouvola, puh. 951-745 11.
puh. 90-134 211.

Maa- ja metsätalousministeriö, maaseudun kehittämisosasto, Mariankatu 23, 00170 Helsinki, puh 90-1601.

7. MUUT TUKIMUODOT

Muiden tukimuotojen ensisijainen peruste ei ole rakennussuojelu. Tukimuodot voivat välillisesti edistää rakennussuojelua, silloin kun rakentamisen ohjaus ja neuvonta on järjestetty säilyttämistä edistävällä tavalla.

Opetusministeriön hallinnan alalla on useita eri momenteja, joita voidaan käyttää rakennussuojelutarkoituksiin, kuten esim. kunnassa toimivan kulttuuritoimintaa harjoittavan ja edistävän yhteisön, säätiön tai laitoksen tukeminen. Opetusministeriön tukimuotojen piiriin kuuluu mitä erilaisimpien toiminta-alojen korjausrakentamisen tukeminen. Tuen piiriin kuuluvat esim. kirjastot ja oppilaitokset ja muut

kulttuurilaitokset esim. elokuvateatterit, taidelaitokset, nuorisotilat jne.

Sisäasiainministeriön avustuksena läänin kehittämisrahaa voivat hakea julkiset ja yksityiset organisaatiot sekä yksityiset henkilöt. Avustuksia myönnetään lähinnä elinkeinotoiminnan kehittämishankkeisiin, mutta niitä on myönnetty myös kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaiden rakennettujen ympäristöjen uudelleenikäytön edistämishankkeiden suunnittelu- ja hallintokustannuksiin.

Työministeriön avustuksia voidaan myöntää tietyin edellytyksin rakentamista, kunnossapitoa, perusparantamista, laajentamista ja rakeenteellisesti uudelleen järjestämistä koskeviin hankkeisiin ja muihin investointeihin.

Sosiaalihuollon valtionosuutta myönnetään kunnille ja kuntayhtymille sosiaalihuollon hankkeiden kunnossapidosta ja rakentamisesta tai muuten hankkimisesta aiheutuneisiin kustannuksiin mukaan lukien laajentamisen, perusparannuksen ja muutostyöt.

Kirkkohallituksen avustuksia ja tukilainoja voidaan myöntää kirkkojen rakentamiseen, korjaamiseen tai laajentamiseen liittyviin hankkeisiin. Pappiloiden korjaukset voidaan hyväksyä vain erityisestä syystä avustus- tai lainoituskohteiksi.

Asuntohallituksen perusparannuslainoituksen piiriin kuuluvat kaikentyyppiset asuinrakennukset, omistus- ja hallintomuodosta riippumatta sekä asuinympäristö. 29. syyskuuta 1993 ympäristöministeriön päätöksen mukaan voidaan myöntää myös avustuksia perusparannuksen suunnitteluun ja kuntoarvioinnin kustannuksiin eräin edellytyksin. Asunto-osakeyhtiölle voidaan myöntää avustusta rakennuksen ulkovaipan korjaamista ja parantamista vesi- ja kosteuseristyksen, lämmöneristyksen, tiiviyyden sekä rakenteen kunnostuksen osalta. Avustusta voidaan myöntää myös lämmitys- ja ilmanvaihtojärjestelmän parantamiseen, vesi- ja viemärilaitteiden rakentamiseen tai parantamiseen, kiinteistön sähkö- ja telejärjestelmän korjaamiseen ja uusimiseen, yhteistilojen parantamiseen ja rakentamiseen sekä piha-alueen parantamiseen. Asunto-osakeyhtiölle myönnettävän avustuksen määrä on enintään 20 prosenttia korjaustoimenpiteiden hyväksytyistä työvoimakustannuksista.

Maatilahallituksen lainoja ja avustuksia voidaan myöntää maatilojen asuinrakennusten rakentamiseen, peruskorjaukseen ja laajentamiseen. Vuonna 1989 otettiin käyttöön myös asuinympäristön parantamislainat. Lainaa voidaan myöntää maatilan talouskeskuksen tai sillä sijaitsevien asuin- ja muiden rakennusten parantamiseksi ja ylläpitämiseksi. Kyseiset työt voivat sisältää myös peruskorjausluonteisia toimenpiteitä. Perusparantamiseen voivat kuulua rakennusten ja alueen ympäristöllistä laatua parantavat korjaukset ja muutostyöt. Kulttuurihistoriallisista syistä rakennusosien, rakennelmien ja muiden piha-alueen osien palauttaminen alkuperäiseen tai muuhun alueen historian kannalta sopivaan asuun voi olla yhtenä lainoitusperusteena.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	1
2. TOIMENPIDEOHJELMAN TAVOITTEET	2
3. YLEISTÄ RAKENNUSSUOJELUSTA.....	3
4.SUOJELUTILANNE	4
4.1 Inventointitilanne	4
4.2 Rakennussuojelulailla suojellut rakennukset	
Kymenlaaksossa	8
4.3 Valtion omistamat lailla suojellut rakennukset	
Kymenlaaksossa	8
4.4 Rakennuslain mukainen suoje lu.....	10
5. RAKENNUS- JA KULTTUURIMAISEMANSUOJELUN JA -HOIDON KEHITTÄMINEN KYMENLAAKSOSSA.....	11
5.1 Rakennussuojelun yleiset tavoitteet.....	11
5.2 Kulttuurimaiseman suojelun ja hoidon yleiset tavoitteet	12
5.3 Inventoinnit ja tutkimus.....	13
5.4 Kaavoitus.....	13
5.5 Rakennusvalvonta.....	14
6. KYMENLAAKSON KULTTUURIYMPÄRISTÖJEN HOITOSTRATEGIA.....	15
7. TOIMENPIDESUOSITUKSET.....	18
7.1 Toimenpideperiaatteet	18
7.2 Toimenpideryhmät	20
8. KUNTA KOHTAISET TOIMENPIDE-EHDOTUKSET.....	28
Liite 1: RAKENNUSTEN KÄYTÖN JA YMPÄRISTÖTYYPIN MUKAINEN RYHMITTELY SEKÄ RYHMITTELYN MUKAISET TOIMENPITEET	115
Liite 2: VIRANOMAISET JA ASiantuntijat	132
1. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	132
2. OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	132
3. KUNNAN VIRANOMAISET	132
4. VALTION RAKENNUSTAIDETOIMIKUNTA JA LÄÄNIN TAIDETOIMIKUNTA	132
5. SUOMEN RAKENNUSTAITEEN MUSEO	133
6. KYMENLAAKSON LIITTO	133
7. MAAKUNTAMUSEO	133
8. KULTTUURILAUTAKUNNAT	133
9. KYMENLAAKSON RAKENNUSSUOJELUN ASiantuntijaryhmä	133

Liite 3: RAKENNUSSUOJELUA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ	134
1. RAKENNUSLAKI	134
2. RAKENNUSSUOJELULAKI	135
3. MUINAISMUISTOLAKI.....	136
4. KIRKKOLAKI	136
Liite 4: RAKENNUSHISTORIALLISTEN PERUSTEIN MYÖNNETTÄVÄT AVUSTUS- JA TUKIMUODOT	137
1. MUSEOVIRASTON AVUSTUKSET	137
2. AVUSTUKSET KIRKOLLISTEN RAKENNUSTEN ENTISTÄMISEEN	138
3. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN AVUSTUKSET.....	139
4. VALTION AVUSTUS TYÖVÄEN- JA SEURANTALOJEN KORJAUKSEEN	140
5. ASUNTOHALLITUKSEN LAINOJEN KOROTETTU LAINAOSUUS.....	141
6. MAATILAHALLITUKSEN LAINOJEN KOROTETTU LAINAOSUUS.....	142
7. MUUT TUKIMUODOT	142